

ILU

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31							

ISI 1

Ilu di iche iche nke Solomon nwa Devid, bú eze Israel:

² Ima amam-ihe na idọ-aka-na-nti; Ighọta okwu-ọnu nile nke nghọta;

³ Inara idọ-aka-na-nti nke inwe-uche, Na ezi omume na ikpé na izi-ezi;

⁴ Inye ndi nēnweghi uche ezi uche, Inye nwa-okorobia ihe-omuma na ìzùzù:

⁵ Ka onye mara ihe we nu, we tukwasi ihe-nmuta n'amam-ihe-ya; Ka onye-nghọta we nweta kwa ezi ndum-odu:

⁶ Ighọta ilu, na okwu miri emi; Okwu nile nke ndi mara ihe, na okwu-omimi nile ha.

⁷ Egwu Jehova bu nmalite ihe-omuma: Amam-ihe na idọ-aka-na-nti ka ndi ịagorọ aịago n'uche ledaworo anya.

⁸ Nwam, nuru idọ-aka-na-nti nke nna-gi, Arapu-kwa-la iwu nne-gi:

⁹ N'ihì na okpu amara ka ha gāburu isi-gi, Ihe-inya-n'olu ka ha gāburu olu-gi.

¹⁰ Nwam, ọ buru na ndi-nmehie arà gi urà, Ekwela.

¹¹ Ọ buru na ha asi, Soro ayi je, Ka ayi che anwu ọbara, Ka ayi zobe onwe-ayi ijide onye nēmeghi ihe ọjọ n'efu;

¹² Ka ayi lo ha na ndu dika ala-mọ, Bú ndi zuru okè, dika ndi nārida n'olùlù;

¹³ Ihe nile di oké ọnu-ahia ka ayi gāchọta, Ayi gākwasu ulo-ayi nile n'ihe ayi kwatara n'agha;

¹⁴ Nzà-gi ka i gēfe n'etiti ayi; Otù akpa-ego ka ayi nile gēnwekọ:

¹⁵ Nwam, esola ha je n'uzọ; Ọchie ukwu-gi n'iga n'okporo-uzọ-ha:

¹⁶ N'ihì na ukwu-ha nāba ọsọ ime ihe ọjọ, Ha nēme kwa ngwa iwusi ọbara.

¹⁷ N'ihì na ọ bu n'efu ka anābasa uụ, N'anya nnunu ọ bula:

¹⁸ Ndia Kwa, ọbara onwe-ha ka ha nēche anwu, Ha nēzobe onwe-ha inwude ndu nke aka ha.

¹⁹ Otú a ka uzọ nile nke onye ọ bula nke akpiri urù nēzighi ezi nākpọ nku si di; Ndu nke ndi-nwe-ya ka ọ nēwepu.

²⁰ Amam-ihe nēti nkpu n'èzí; N'amá nile ka ọ nēme ka olu-ya da udà;

²¹ N'isi ebe nile anātu ùzù ka ọ nākpọ òkù; N'oghere ọnu-uzọ-ama nile, N'obodo, ka o nēkwu okwu-ọnu-ya nile:

²² Unu ndi nēnweghi uche, rùe ole m̀be ka unu gāhu enweghi-uche n'anya? Rùe ole m̀be ka ndi nākwa emò gāchọsi-kwa-ra onwe-ha ikwa-emò ike? Rùe ole m̀be ka ndi-nzuzu gākpọ kwa ihe-omuma asì?

- ²³ Laghachinu n'iba-nbam: Le, m'gāwupuru unu mọm, M'gēme ka unu mara okwum nile.
- ²⁴ N'ihì na akpọwom òkù, unu we ju; Esetipuwom akam, ma ọ dighi onye nāña nti;
- ²⁵ Unu we wezuga ndum-ọdum nile, Unu achọghì kwa iba-nbam:
- ²⁶ Mu onwem kwa, na nhuju-anya-unu m'gāchì ọchì; M'gākwa emò m̀be oké egwu-unu nābia;
- ²⁷ M̀be oké egwu-unu nābia dika ikuku siri ike, M̀be nhuju-anya-unu nābiaru kwa dika oké ifufe; M̀be ahuhu na nkpa nābiakwasi unu.
- ²⁸ M̀be ahu ka ha gākpokum, ma m'gaghi-aza; Ha gāchọsim ike, ma ha agaghi-achọtam:
- ²⁹ N'ihì na ha kpọrọ ihe-omuma asì, Na n'ihì na ọ bughì egwu Jehova ka ha rọputara:
- ³⁰ Ha achọghì ndum-ọdum; Ha leliri iba-nbam nile:
- ³¹ Ha gēri kwa ufodu nime nkpuru nke uzọ-ha, Ọ bu kwa ndum-odu nile nke aka ha gēju ha afọ.
- ³² N'ihì na nchighari-azu nke ndi nēnweghi uche gēbu ha, Ọ bu kwa inọ-n'udo nke ndi-nzuzu gēme ka ha la n'iyì.
- ³³ Ma onye nēgem nti gēbi na ntukwasi-obi, Ọ gānọ kwa jū nātughi oké egwu ihe ọjọ.

ISI 2

Nwam, ọ buru na i nara okwu-omum nile, Ọ buru kwa na i zobe ihe nile m'nyere n'iwu n'ebe i nọ;

- ² Itọrọ amam-ihe nti-gi n'ala, We wezuga obi-gi inwe nghota;
- ³ E, ọ buru na ọ bu nmata ka i nākpoku, Ọ buru kwa na ọ bu nghota ka i nēweliri olu-gi;
- ⁴ Ọ buru na i chọ ya dika ọla-ọcha, Ọ buru kwa na ọ bu dika àkù zoro ezo ka i nēgwuputa ya:
- ⁵ M̀be ahu ka i gāghota egwu Jehova, Ọ bu kwa ihe-omuma Chineke ka i gāchota.
- ⁶ N'ihì na Jehova nēnye amam-ihe; N'onu-Ya ka ihe-omuma na nghota si aputa:
- ⁷ O nēzobere ndi ziri ezi nzube-ihe, Ọ bu ọta ndi nēje ije n'izu-okè nwere;
- ⁸ Iche okporo-uzọ nile nke ikpé, Ọ bu kwa uzọ ndi-ebere-Ya ka Ọ nēdebe.
- ⁹ M̀be ahu ka i gāghota ezi omume na ikpé, Na izi-ezi nile, e, ezi uzọ ọ bula.
- ¹⁰ N'ihì na amam-ihe gābà n'obi-gi, Ihe-omuma gādi kwa nkpuru-obi-gi uto;
- ¹¹ Ìzùzù ganēche gi nche, Nghota gēchebe gi:
- ¹² Inaputa gi n'uzọ onye ọjọ, N'aka madu nēkwu okwu ipakuta Chineke azu;
- ¹³ Bú ndi nārapu okporo-uzọ nile nke izi-ezi, Ka ha we je ije n'uzọ nile nke ọchichiri;
- ¹⁴ Ndi nānuri ime ihe ọjọ, Ha nēteghari egwú ọ̀nù n'ipakuta Chineke azu nke onye ọjọ;
- ¹⁵ Ndi okporo-uzọ nile ha ọagorọ aḅago, Ha nēsihie kwa n'uzọ nile ha:
- ¹⁶ Inaputa gi n'aka nwayi nābughi nwunye-gi, N'aka nwayi nābughi nwunye-gi nke nēkwu okwu ire-uto;
- ¹⁷ Nke nārapu di o nwere n'abogho, Ọbuba-ndu nke Chineke-ya kwa, o chezowo ya:
- ¹⁸ N'ihì na uzọ iridaru onwu ka ulo-ya bu, Ọ bu kwa uzọ iridaru n'ebe ndi nādighi ndu nọ ka uzọ-ya nile bu.
- ¹⁹ Ndi nile ndi nābakuru ya, ha adighi-alata, Ha adighi-eru kwa okporo-uzọ nile nke ndu:
- ²⁰ Ka i we je ije n'uzọ ndi di nma, Debe kwa okporo-uzọ nile nke ndi ezi omume.
- ²¹ N'ihì na ndi ziri ezi gēbi n'uwa, Ndi zuru okè gāfodu kwa nime ya.
- ²² Ma ndi nēmebi iwu ka agēbipu n'uwa, Ọ bu kwa ndi nāgho aghugho ka agēropu na ya.

Nwam, echezọla iwum; Ma ka obi-gi chebe ihe nile m'nyere n'iwu:

- ² N'ihì na ubọchi ndu nke di ogologo, na ọtutu arọ nke ndu, Na udo, ka ha gātukwasiri gi.
- ³ Ekwela ka ebere na ezi-okwu rapu gi: Ke ha n'olu-gi; De ha n'elu mbadamba nkume, bú obi-gi:
- ⁴ Chọta kwa amara na ezi uche N'anya Chineke na madu.
- ⁵ Tukwasi Jehova obi-gi nile, Adabere-kwa-la nghọta-gi:
- ⁶ N'uzọ-gi nile mara Ya, Ya onwe-ya gēme kwa ka okporo-uzọ-gi nile zie ezi.
- ⁷ Abula onye mara ihe n'anya gi onwe-gi; Tua egwu Jehova, we si n'ihe ọjọ wezuga onwe-gi:
- ⁸ Ya buru ihe nāgwọ otubo-gi, Ya buru kwa umi diri ọkpukpu-gi nile.
- ⁹ Sọpuru Jehova site n'ākù-gi, Site kwa na nkpuru mbu nke ihe-omume-gi nile:
- ¹⁰ Ọba-gi nile gējuputa kwa n'ihe-nriju-afọ, Ebe-nzọcha-nkpuru-vine-gi nile gētiwa kwa na manya-vine ọhu.
- ¹¹ Nwam, ajula idọ-aka-na-nti nke Jehova: Ike agwu-kwa-la gi n'iba-nba-Ya:
- ¹² N'ihì na onye Jehova nāhu n'anya ka Ọ nābara nba; Ọbuná dika nna si abara nwa-ya nke ihe-ya nātọ ya utọ nba.
- ¹³ Onye ihe nāgara nke-oma ka madu nke chọtaworo amam-ihe bu, Ya na madu nke nēnweputa nghọta.
- ¹⁴ N'ihì na ọzuzú-ahia-ya di nma kari ọzuzú-ahia ọla-ọcha, Urù-ya di nma kari ọla-edo ọma.
- ¹⁵ Ihe di oké ọnu-ahia ka ọ bu kari ruby: Ihe nile kwa nke nātọ gi utọ, ha agaghi-ara ka ya.
- ¹⁶ Ubọchi ndu di ogologo di n'aka-nri-ya; N'aka-ekpe-ya ka àkù na nsọpuru di.
- ¹⁷ Uzọ-ya nile bu uzọ nke idi-utọ, Okporo-uzọ-ya nile bu kwa udo.
- ¹⁸ Osisi nēnye ndu ka ọ buru ndi nējide ya aka: E, onye ọ bula nke nējisi ya aka ike bu onye ihe nāgara nke-oma.
- ¹⁹ Jehova jiri amam-ihe tọ ntọ-ala uwa; O doziri elu-igwe site na nghọta.
- ²⁰ Ejiri ihe-omuma-Ya kewa ọbụ-miri nile, Mbara-ígwé nile ji kwa ya atuda igirigi.
- ²¹ Nwam, ekwela ka ha si n'anya-gi abua wezuga onwe-ha; Chebe nzube-ihe na ìzùzù;
- ²² Ha gābu-kwa-ra nkpuru-obi-gi ndu, Bu-kwa-ra olu-gi amara.
- ²³ M̀be ahu ka i ganēje ije n'uzọ-gi na ntukwasi-obi, I gaghi-akpọbì kwa ukwu-gi,
- ²⁴ Ọ buru na i dina ala, i gaghi-atu oké egwu: E, i gēdina ala, ura-gi gātọ kwa utọ.
- ²⁵ Atula egwu site n'oké egwu mberede, Ma-ọbu site n'ikuku siri ike nke ndi nēmebi iwu, m̀be ọ nābia:
- ²⁶ N'ihì na Jehova gābu ntukwasi-obi-gi, Ọ gēdebe kwa ukwu-gi ka aghara ijide ya.
- ²⁷ Èbọchila ezi ihe na ndi ọ diri, M̀be ọ diri ike aka-gi ime ya.
- ²⁸ Asila madu-ibe-gi, Je, lata, Echi ka m'gēnye gi; M̀be ọ di n'aka-gi.
- ²⁹ Echèputala ihe ọjọ megide madu-ibe-gi, Ebe onye ahu nēbi gi nso na ntukwasi-obi.
- ³⁰ Gi na madu esela okwu n'efu, Ma ọ buru na o mesoghi gi ihe ọjọ.
- ³¹ Ekwosola onye neme ihe-ike ekworo, Arọputa-kwa-la otù efu n'uzọ-ya nile.
- ³² N'ihì na ihe-árú n'anya Jehova ka onye sihiere esihie bu: Ma n'aka ndi ziri ezi ka ìzù nzuzo Ya di.
- ³³ Ọbubu-ọnu Jehova di n'ulo onye nēmebi iwu; Ma ebe-obibi ndi ezi omume ka Ọ nāgozi.

³⁴ Ọ buru na ọ bu ndi nākwa emò ka Ya onwe-ya nākwa emò, Ma ọ bu ndi di ume-ala n'obi ka Ọ nēnye amara.

³⁵ Nsọpuru ka ndi mara ihe gēketa; Ma ndi-nzuzu nēbuli nlelì.

ISI 4

Umum, nurunu idọ-aka-na-ntí nke nna, Tọ-kwa-nu nti n'ala ima nghọta:

² N'ihì na ezi ihe-nmuta ka m'nyeworo unu; Unu arapula iwum.

³ N'ihì na nwa ka m'buru nnam, Di nrò, buru kwa nwa enwere nání ya n'iru nnem.

⁴ O we zím ihe, sim, Ka obi-gi jide okwum nile; Debe ihe nile m'nyere n'iwu, we di ndu:

⁵ Nweta amam-ihe, nweta nghọta; Echezọla, esi-kwa-la n'okwu nile nke ọnum wezuga onwe-gi:

⁶ Arapula ya, ọ gēdebe kwa gi; Hu ya n'anya, ọ gēchebe kwa gi.

⁷ Isi ihe ka amam-ihe bu; nweta amam-ihe: E, were ihe nile i nwetaworo nweta nghọta.

⁸ Tukọba ya elu, o gēbuli kwa gi: Ọ gāsọpuru gi, m̀be i nā̀baku ya obi.

⁹ Ọ gēnye isi-gi okpu amara: Okpu-eze mara nma ka ọ gēnye gi n'aka.

¹⁰ Nuru, nwam, nara kwa okwu-ọnum nile; Arọ ndu gāba-kwa-ra gi uba.

¹¹ N'uzọ amam-ihe ka m'zíworo gi ihe; Emewom ka i zọ ije n'uzọ nile nke izi-ezi.

¹² M̀be i nēje ije, agaghi-akpagide nzọ-ukwu-gi; Ọ buru kwa na i ̀ba ọsọ, i gaghi-asu ngongọ.

¹³ Jide idọ-aka-na-nti aka; arala ya aka: Chebe ya; n'ihì na ya onwe-ya bu ndu-gi.

¹⁴ Abàla n'okporo-uzọ ndi nēmebi iwu, Aga-kwa-la n'iru n'uzọ ndi ọjọ.

¹⁵ Zere ya, agabigala nime ya; Wezugara ya onwe-gi, gabiga.

¹⁶ N'ihì na ha adighi-araru ura, ọ buru na ha adighi-eme ihe ọjọ; Anapuwo kwa ura-ha n'ike, ọ buru na ha adighi-eme ka madu su ngongọ.

¹⁷ N'ihì na ha eriwo nri nke nmebi-iwu, Ọ bu kwa manya nke ihe-ike ka ha nā̀nu.

¹⁸ Ma okporo-uzọ ndi ezi omume di ka ìhè nēnwu enwu, Nke nāmu aga n'iru n'iru rue m̀be chi bọchara.

¹⁹ Uzọ ndi nēmebi iwu di ka ọchichiri: Ha amaghi ihe ọ bu ha ji asu ngongọ.

²⁰ Nwam, ña nti n'okwum nile; Tọ nti-gi n'ala n'okwu-ọnum nile.

²¹ Ekwela ka ha si n'anya-gi abua wezuga onwe-ha; Debe ha n'etiti obi-gi.

²² N'ihì na ndu ka ha buru ndi nachọta ha, Ha bu kwa ihe nāgwọ anu-arua-ha nile.

²³ Kari ihe-ndebe-gi nile chebe obi-gi; N'ihì na site na ya ka nputa nile nke ndu di.

²⁴ Si n'ebe i nọ wezuga ọnu nēkwu ihe ̀bagoro àbago, Me kwa ka èbụ̀bere-ọnu nke nēkwuhie ekwuhie di anya n'ebe i nọ.

²⁵ Ka anya-gi abua legide n'iru, Ka mbubere-anya-gi lezi kwa n'iru gi.

²⁶ Me ka okporo-uzọ nke ukwu-gi abua di lari, Ka edozi kwa uzọ-gi nile.

²⁷ Ewezugala onwe-gi n'aka-nri ma-ọbu n'aka-ekpe: Si n'ihe ọjọ wezuga ukwu-gi.

ISI 5

Nwam, ña nti n'amam-ihem; Tọ nti-gi n'ala nye nghọtam:

² Ka i we debe ìzùzù di iche iche, Ka èbụ̀bere-ọnu-gi we chebe kwa ihe-ọmuma.

³ N'ihì na èbụ̀bere-ọnu nke nwayi nābughi nwunye-gi nābusi manu-añu, Ihe kworo

murumuru kari manu ka okpo-onu-ya di kwa:

- ⁴ Ma ikpe-azu-ya nēlu ilu dika wormwood, Ọ di nkọ dika mma-agha iru abua.
- ⁵ Ukwu-ya abua nārīda n'ọnwu; Ala-mọ ka nzọ-ukwu-ya nile nējīdesi ike;
- ⁶ Ka i we ghara ime ka okporo-uzọ ndu di lari: Uzọ-ya nile emewo nkpatu, i gaghi-ama ha.
- ⁷ Ma uḅu a, umum, gēnum nti, Unu esi-kwa-la n'okwu nile nke ọnum wezuga onwe-unu.
- ⁸ Me ka uzọ-gi di anya n'ebe ọ nọ, Abiaru-kwa-la ọnu-uzọ ulo-ya nso:
- ⁹ Ka i we ghara inye ndi ọzọ ebube-gi, Ka i we ghara kwa inye onye nēnweghi obi-ebere arọ-gi nile:
- ¹⁰ Ka afo we ghara iju ndi nābughi ndi nke gi n'ume-gi; Ka ihe nile i dọburu onwe-gi n'ọlu inweta we ghara kwa idi n'ulo onye nābughi nke gi;
- ¹¹ I we sua udè n'ikpe-azu-gi, Mḅe anu-arughi na arughi gāgwusi,
- ¹² I we si, Le ka m'siwooro kpọ idọ-aka-na-nti asì nke-uku, Ọ bu kwa iba-nba ka obim leliwooro anya;
- ¹³ Egeghkwam nti n'olu ndi-ozizim, Ọ bughi kwa n'ebe ndi nēzīm ihe nọ ka m'toworo ntim n'ala!
- ¹⁴ Ọ fọduru ihe ntà ka m'nọzue n'ihe ọjọ nile N'etiti nkpokọta na nzukọ ndi nkem.
- ¹⁵ Nua miri sitere n'olùlù nke aka gi, Na miri nērù erù site n'ime olùlù-miri nke aka gi.
- ¹⁶ Isi-iyi-gi, hà gāwasasi n'èzí? Ọ bu n'amá ka iyi miri gāwasasi?
- ¹⁷ Ka ha diri nání gi onwe-gi, Ma ka ndi nābughi ndi nke gi ghara isoro gi nwe ha.
- ¹⁸ Ka isi-iyi-gi buru ihe agoziri agozi; Nuri kwa ọnu na nwunye i luru n'okorobia.
- ¹⁹ Dika nne-ele nke nāhu n'anya na nne-ewu-phia mara nma, Ka ara-ya abua nēju gi afo na mḅe nile; Nání n'ihu-n'anya-ya ka i ganāwaghari mḅe nile.
- ²⁰ Ma n'ìhi gini ka i gēji nwayi nābughi nwunye-gi waghari, nwam? N'ìhi gini ka i gāḅaku nwayi nābughi nwunye-gi obi?
- ²¹ N'ìhi na n'iru anya Jehova ka uzọ nile nke madu di, Okporo-uzọ-ya nile ka Ọ nēme ka ha di lari.
- ²² Ajo omume nile nke aka ya gānwude onye ahu nēmebi iwu, Agēji kwa udò nile nke nmehie-ya jidesie ya ike.
- ²³ Onye ahu gānwu nānaraghi idọ-aka-na-nti; Ọ bu kwa n'iba-uba nke uche-ya ḅagoro aḅago ka ọ nāwaghari.

ISI 6

Nwam, ọ buru na i nọworo madu-ibe-gi na mbe, Ọ buru na i narawo onye ala ọzọ n'aka ibu onye-mbe,

- ² Ejiwo okwu nile nke ọnu-gi ma gi n'onyà, Ejiwo okwu nile nke ọnu-gi nwude gi.
- ³ Me nka uḅu a, nwam, we naputa onwe-gi, N'ìhi na i bàwo n'ọbu-aka nke madu-ibe-gi; Je, kwe ka azọtọ gi n'ukwu, riọchie madu-ibe-gi nti.
- ⁴ Enyela anya-gi abua ura, Enye-kwa-la mbubere-anya-gi irù-ura.
- ⁵ Naputa onwe-gi dika mḅada n'aka onye-ntá, Na dika nnunu n'aka osi-onyà.
- ⁶ Jekuru ndanda, onye-ume-ngwu; Le uzọ-ya nile, we mara ihe:
- ⁷ Nke nēnweghi onye-isi, ma-ọbu onye nēle anya n'ọlu, ma-ọbu onye nāchi achi,
- ⁸ Ma ọ nēdozi nri-ya na mḅe okpom-ọku, Nēkpokọta kwa ihe-oriri-ya na mḅe owuwe-ihe-ubi.
- ⁹ Rùe ole mḅe ka i ganēdina ala, gi onye-ume-ngwu? Òle mḅe ka i gēsi n'ura-gi bilie?

- ¹⁰ Nwa ura ntà, nwa irù-ura ntà, Nwa ikpakọba-aka ntà idina ala;
- ¹¹ Oḅeye-gi ewe bia dika onye nējeghari ipunara madu ihe, Ihe-ukọ-gi kwa dika nwoke ji ọta.
- ¹² Madu nke jọburu onwe-ya, onye nēme ajọ ihe; O ji ọnu nke nēkwu ihe ịagoro aḅago ejeghari;
- ¹³ O nēḅu iku-anya-ya, o ji ukwu-ya abua ekwu okwu, O ji nkpisi-aka-ya nile nēzị ihe.
- ¹⁴ Iḅakuta Chineke azu di n'obi-ya, ọ nēchèputa ihe ọjọ na mḅe nile: Ọ nēzisa ise-okwu.
- ¹⁵ N'ihì nka nhuju-anya-ya gābia na mberede; N'otù ntabi-anya ka agētipia ya, ọ dighi kwa ngwọta di.
- ¹⁶ Ihe isi di nke Jehova kpọrọ asị; E, ihe asa di nke bu ihe-árú nke nkpuru-obi-Ya:
- ¹⁷ Anya di elu, na ire okwu-ugha, Na aka nāwusi ọbara nēmeghi ihe ọjọ;
- ¹⁸ Na obi nke nēchèputa èchìchè ajọ ihe, Na ukwu nēme ngwa iḅaga n'ihè ọjọ;
- ¹⁹ Na onye-àmà okwu-ugha nke nēkupu okwu-ugha di iche iche dika ume, Na onye nēzisa ise-okwu n'etiti umu-nne.
- ²⁰ Nwam, chebe ihe nna-gi nyere n'iwu, Arapu-kwa-la iwu nne-gi:
- ²¹ Hie ha n'obi-gi mḅe nile, Ke ha n'olu-gi.
- ²² Mḅe i nējeghari, ọ ganēdu gi; Mḅe i nēdina ala, ọ ganēche gi; Mḅe i teta-kwa-ra, nke ahu gēso gi kparia uka.
- ²³ N'ihì na oriṇa ka ihe ahu enyere n'iwu bu; iwu ahu bu kwa ìhè; Ọ bu kwa uzọ ndu ka iba-nba nile nke idọ-aka-na-nti bu:
- ²⁴ Idebe gi ka i pua n'aka nwayi ọjọ, N'aka ire-utọ nke ire nwayi nābughi nwunye-gi.
- ²⁵ Achọsila ima-nma-ya ike n'obi-gi; Ekwe-kwa-la ka o were gi na mbubere-anya-ya.
- ²⁶ N'ihì na ọ bu n'ihì nwayi nākwa iko ka eji eme ka nwoke biarue nání otù ọḅe achicha: Nwunye nwoke ọzọ nāchu kwa ntá ndu di oké ọnu-ahia.
- ²⁷ Madu, ọ gāguru ọku tiye n'uwe obi-ya, Ma uwe-ya agaghi-ere ọku?
- ²⁸ Ma-ọbu madu, ọ gēje ije n'elu icheku-ọku, Ma ọku agaghi-arụ ya n'ukwu-ya abua?
- ²⁹ Otú a ka onye nābakuru nwunye madu-ibe-ya di; Agaghi-agu onye ọ bula nke nēmetu nwayi ahu aka n'onye nēmeghi ihe ọjọ.
- ³⁰ Madu adighi-eleda onye-ori anya, mḅe o nēzu ori Imeju nkpuru-obi-ya mḅe agu nāgu ya:
- ³¹ Ma asi na achọta ya, ọ gākwughachi okpukpu asa; Àkù nile nke ulo-ya ka ọ gēnye.
- ³² Onye nākwa nwayi iko, obi amam-ihe kọrọ ya: Onye nēmebi nkpuru-obi nke aka ya ka onye nēme ya bu.
- ³³ Ọnyá-ntiputa na nlelì ka ọ gāhu; Ita-uta-ya kwa, agaghi-ehichapu ya.
- ³⁴ N'ihì na ekworo bu ọnuma nke nwoke; Ọ gaghi-enwe ọmiko n'ubochi ọbọ.
- ³⁵ Ọ gaghi-ahu ihe-ikpuchi-nmehie ọ bula iru ọma; Ọ gaghi-ekwe kwa, mḅe i gēme ka ihe-iri-ngo ba uba.

ISI 7

Nwam, debe okwu-ọnum nile, Zobe ihe nile m'nyere n'iwu n'ebe i nọ.

² Debe ihe nile m'nyere n'iwu, we di ndu, Debe kwa iwum dika nwa-anya nke anya-gi.

³ Ke ha na nkpisi-aka-gi nile; De ha n'elu mbadamba nkume, bú obi-gi.

⁴ Si amam-ihe, Nwa-nnem nwanyi ka i bu; Kpọ kwa nghọta nwanyi i mara nke-ọma:

- ⁵ Ka ha we debe gi ka i pua n'aka nwanyi nābughi nwunye-gi, N'aka nwanyi nābughi nwunye-gi nke nēkwu okwu ire-uto.
- ⁶ N'ihī na na window nke ulom N'oghere-inara-ifufem ka m'lepuru anya;
- ⁷ M'we hu n'etiti ndi nēnweghi uche, M'mata n'etiti umu-ndikom, Otù nwa-okorobia nke obi amam-ihe kọrọ,
- ⁸ Ka ọ nāgabiga n'amá na nso nkuku nwanyi ahu, Ọ bu kwa n'uzọ ulo-ya ka ọ nāzọ ije;
- ⁹ Na chi-ọjiji, n'anyasi nke ubochi, Nime nḅachi nke abali na ọchichiri.
- ¹⁰ Ma, le, otù nwanyi zutere ya Yiri uwe nke nwanyi nākwa iko, ọ bu kwa onye echeworo obi-ya.
- ¹¹ Onye nēme nkpotu ka ọ bu, buru kwa onye nēwezuga onwe-ya; Ọ bughi n'ulo-ya ka ukwu-ya nānọ:
- ¹² Uḅu a n'èzí ka ọ nọ, uḅu a ọ bu n'amá nile, Ọ bu kwa na nso nkuku nile ọ bula ka ọ nēche anwu.
- ¹³ Nwanyi ahu we jide ya aka, sutu kwa ya ọnu, Were iru ihere nādighi si ya:
- ¹⁴ Ihe àjà nile nke àjà-udo di n'akam; Ta ka m'kwughachiworo ihe nile m'kwere na nkwa.
- ¹⁵ N'ihī nka ka m'putara izute gi, Ichọsi iru-gi ike, m'we chọputa gi.
- ¹⁶ Ákwà-nḅabá mara nma ka m'ḅabáworo n'ihe m'ji edina, Bú ákwà turu agwa nke ogho Ijpt.
- ¹⁷ Ewerewom myrrh na aloes na cinnamon Fesa ihe-ndinam.
- ¹⁸ Bia, ka afọ jubiga ayi ókè n'ikwa-iko rue ututu; Ka ayi me ka obi tọ ayi uto n'ihu-n'anya nile.
- ¹⁹ N'ihī na dim anọghi n'ulo, O jewo ije di anya:
- ²⁰ Ọ werewo akpa ego n'aka-ya; N'ubochi ọnwā-ndọzu ka ọ gālata.
- ²¹ O were ọtutu urà-ya wezuga nwa-okorobia ahu ka ọ ba n'ulo-ya, O were okwu ire-uto nke eḅuḅere-ọnu-ya nufue ya.
- ²² Nwa-okorobia ahu nējeso ya na mberede, Dika ehi si abia n'ọḅuḅu-ya, Ma-ọbu dika nkporo-ukwu si abia n'idọ-aka-na-nti nke onye ḅagoro aḅago n'uche-ya;
- ²³ Rue mḅe àkú gēji ḅapue imeju-ya; Dika nnunu si eme ngwa ibà n'ibudu, Ma ọ maghi na imegide ndu-ya ka ọ bu.
- ²⁴ Ma uḅu a, umum, genum nti, Tọ-kwa-nu nti n'ala n'okwu nile nke ọnum.
- ²⁵ Ekwela ka obi-gi wezuga onwe-ya ba n'uzọ nile nke nwanyi ahu, Akpafula n'okporo-uzọ-ya nile.
- ²⁶ N'ihī na ọ di ọtutu ndi emeruru aru ka o meworo ka ha da: E, ndi nwere ume ka ndi-ya nile eḅuru eḅu bu.
- ²⁷ Uzọ nile nke ala-mọ ka ulo-ya bu, Nāridaru ime-ulo nke ọnwu.

ISI 8

Amam-ihe, ọ dighi-akpọ òkù? Nghọta kwa, ọ dighi-eme ka olu-ya da udà?

² N'elu ebe nile di elu n'akuku uzọ, N'aḅata uzọ nile, ka O guzoworo onwe-ya;

³ N'akuku ọnu-uzọ-ama nile, n'ọnu amá obodo, Na nbata ọnu-uzọ nile, ka ọ nētisi nkpu ike, si,

⁴ Ọ bu unu, madu, ka m'nākpoku; Olum nādaku kwa umu madu.

⁵ Unu ndi nēnweghi uche, ghọtanu ezi uche; Unu ndi-nzuzu kwa, menu ka obi-unu ghọta ihe.

- ⁶ Nurunu, n'ihì na isi ihe di iche iche ka m'nēkwu; Nsaghe ebuḅere-ọnum gābu kwa ihe di iche iche ziri ezi.
- ⁷ N'ihì na ezi-okwu ka okpo-ọnum nēkwu dika onye nātughari uche; Ọzọ, ihe-árú nke ebuḅere-ọnum ka nmebi-iwu bu.
- ⁸ N'ezi omume ka okwu nile nke ọnum di; Ọ dighi ihe nēzighi ezi ma-ọbu ihe ịagoro aḅago di nime ha.
- ⁹ Ha nile putara ìhè n'ebe onye-nghota nọ, Ha zi-kwa-ra ezi n'ebe ndi nāchota ihe-omuma nọ.
- ¹⁰ Nara idọ-aka-na-ntim, anara-kwa-la ọla-ọcha; Nara kwa ihe-omuma kari ọla-edo oma arọputara arọputa.
- ¹¹ N'ihì na amam-ihe di nma kari ruby; Ihe nile kwa nke nātọ madu utọ, ha agaghi-ara ka ya.
- ¹² Mu onwem, bú amam-ihe, emewo ezi uche ebe-obibim, Ọ bu kwa omuma ihe-ìzùzù di iche iche ka m'nāchọputa.
- ¹³ Egwu Jehova bu ikpọ ihe ọjọ asì: Npako, na nganga, na uzo ọjọ, Na ọnu nēkwu okwu ịḅakuta Chineke azu, ka m'kpọworo asì.
- ¹⁴ Mu nwe ndum-ọdu na nzube-ihe: Mu onwem bu nghota; mu nwe idi-ike.
- ¹⁵ Mu ka ndi-eze ji abu eze, Ọ bu kwa mu ka ndi nāchi achi ji enye ukpuru, bú ezi omume.
- ¹⁶ Mu ka ndi-isi ji abu ndi-isi, Ha na ndi amara aha-ha, bú ndi-ikpe nile nke uwa.
- ¹⁷ Mu onwem nāhu ndi ahu n'anya, bú ndi nāhum n'anya; Ọ bu kwa ndi nāchọsim ike gāchọtam.
- ¹⁸ Àkù na nsọpuru di n'akam; E, àkù nke nādigide na ezi omume.
- ¹⁹ Nkpurum di nma kari ọla-edo oma, e, kari ọla-edo anuchara anucha; Ihe-omumem di kwa nma kari ọla-ọcha arọputara arọputa.
- ²⁰ N'uzọ ezi omume ka m'nēje ije, N'etiti okporo-uzọ nile nke ikpé:
- ²¹ Ime ka ndi nāhum n'anya keta ihe di adi, Ka m'we meju kwa ulo-àkù nile ha.
- ²² Jehova nwerem na nmalite uzọ-Ya, Tutu ọlu-Ya nile site na mḅe ahu.
- ²³ Site na mḅe ebigghi-ebi ka emerem ka m'guzosie ike, site n'isi-mbu, Tutu uwa adi.
- ²⁴ Mḅe ọ dighi ọḅu-miri ọ bula di, amuputaram; Mḅe ọ dighi isi-iyi ọ bula di nke juputara na miri.
- ²⁵ Tutu eme ka ntọ-ala ugwu nile bamie n'ala, Tutu ugwu ntà nile adi ka amuputaram:
- ²⁶ Mḅe Ọ kēmeghi uwa, ma-ọbu azu obodo, Ma-ọbu nmalite ájá nke elu-uwa dum madu bi.
- ²⁷ Mḅe O doziri elu-igwe, n'ebe ahu ka m'nọ: Mḅe O nyere ukpuru, si, Ka ihe ịara buruburu dikwasi n'iru ọḅu-miri:
- ²⁸ Mḅe Ọ mere ka mbara-ígwé sie ike n'elu: Mḅe emere ka isi-iyi nile nke ọḅu-miri di ike:
- ²⁹ Mḅe O ji kpara oké osimiri ókè-ya, Ka miri we ghara igabiga okwu-ọnu-Ya: Mḅe O ji turu ntọ-ala uwa ukpuru:
- ³⁰ Anọkwam n'akuku Ya, dika onye-òkà: M'we buru ihe nātọ Ya utọ kwa-ubọchi, Nēgwuri egwú n'iru Ya mḅe nile;
- ³¹ Nēgwuri egwú n'elu-uwa dum madu bi n'uwa-Ya; Ihe nātọm utọ di kwa n'ebe umu madu nọ.
- ³² Ma ọḅu a, umum, genum nti: N'ihì na ndi ihe nāgara nke-oma ka ndi nēdebe uzọm nile bu.
- ³³ Nurunu idọ-aka-na-nti, we mara ihe, Unu eze-kwa-la ya ndu.

- ³⁴ Onye ihe nāgara nke-oma ka madu nke nēgem nti bu, N'imu anya n'akuku ibo-onu-uzom nile kwa-ubochi, Niche nche n'akuku-onu-uzo nke onu-uzom nile.
- ³⁵ N'ih i na onye nāchotam achotawo ndu, O gēnweputa kwa n'aka Jehova na ihe-ya gātō Ya utō.
- ³⁶ Ma onye nēmehie megidem nēme nkpuru-obi-ya ihe-ike: Ndi nile nke nākpom asì nāhu onwu n'anya.

ISI 9

A mam-ihe ewuwo ulo-ya, O waputawo ogidi asa ya:

- ² O buwo anu-obu-ya; o gwawo manya-vine-ya agwa; O dowo kwa table-ya n'usoro.
- ³ O zipuwo umu-aboghō-ya, o nākpō òkù N'elu ebe nile di elu nke obodo, si,
- ⁴ Onye o bula nēnweghi uche, ya wezuga onwe-ya bata n'ebe a: Onye obi amam-ihe koro, amam-ihe asiwo ya,
- ⁵ Bianu, rienu nrim ufodu, Nu-kwa-nu manya-vine ufodu nke m'gwaworo agwa.
- ⁶ Rapunu amaghi-ihe, unu ndi nēnweghi uche, we di ndu; Ga-kwa-nu n'iru n'uzo nghota.
- ⁷ Onye nādo onye nākwa emò aka na nti nēwetara onwe-ya nlelì: Ozo, onye nābara onye nēmebi iwu nba nēwetara onwe-ya olu-ya.
- ⁸ Abarala onye nākwa emò nba, ka o we ghara ikpo gi asì: Bara onye mara ihe nba, o gāhu kwa gi n'anya.
- ⁹ Nye onye mara ihe nmuta, o gāmara kwa ihe kari: Me ka onye ezi omume mara ihe, o gātukwasi ihe-nmuta n'amam-ihe-ya.
- ¹⁰ Nmalite amam-ihe ka egwu Jehova bu: Ihe-omuma nke Onye Nso bu kwa nghota.
- ¹¹ N'ih i na site na mu ka ubochi-gi gāba uba, Agātukwasi-kwa-ra gi arō ndu.
- ¹² O buru na i mara ihe, i maworo onwe-gi ihe: O buru kwa na i kwa emò, nánì gi gēbu ya.
- ¹³ Nwanyi nzuzu nēme nkpotu; Onye nēnweghi uche ka o bu, o maghi kwa ihe o bula.
- ¹⁴ O nāno du kwa n'onu-uzo ulo-ya, N'elu oche n'ebe nile di elu nke obodo,
- ¹⁵ Ikpo ndi nāgabiga n'uzo òkù, Bú ndi nāgazi agazi n'okporo-uzo-ha,
- ¹⁶ Onye o bula nēnweghi uche, ya wezuga onwe-ya bata n'ebe a: Ozo, onye obi amam-ihe koro, nwany i ahu asiwo ya,
- ¹⁷ Miri ezutara ezuta nātō utō, Nri eriri na nzuzo di utō.
- ¹⁸ Ma nwoke ahu amaghi na ndi nādighi ndu nō n'ebe ahu; Na o bu n'ebe nile miri emi nke ala-mo ka ndi o kpoto nō.

ISI 10

I lu di iche iche nke Solomon. Nwa nke mara ihe nēme ka nna-ya nūria: Ma nwa di nzuzu bu iru-újú nne-ya.

- ² Àkù nke nmebi-iwu adighi-aba urù: Ma ezi omume nānaputa n'onwu.
- ³ Jehova agaghi-ekwe ka agu guḅue nkpuru-obi onye ezi omume: Ma ochicho nke ndi nēmebi iwu nāchosi ike ka O nākwapu.
- ⁴ Obeye ka onye ji obu-aka ume-ngwu alu olu gābu: Ma aka ndi di nkō nēme ogaranya.
- ⁵ Onye nēkpokota na mḅe okpom-okpu bu nwa nēnwe uche: Ma onye nāraru ura n'owuwe-ihe-ubi bu nwa nēweta ihere.
- ⁶ Ngozi nile nādiri isi onye ezi omume: Ma ihe-ike nēkpuchi onu ndi nēmebi iwu.

- ⁷ Ncheta anēcheta onye ezi omume bu ihe-ngozì: Ma aha ndi nēmebi iwu gēre ure.
- ⁸ Ndi obi-ha mara ihe gānata ihe enyere n'iwu: Ma onye ́bagorọ ábagọ n'ébubere-ọnu-ya abua ka agākwatu.
- ⁹ Onye nēje ije n'izu-okè nēje na ntukwasi-obi: Ma onye nēme ka uzọ-ya nile ́bagọ ábagọ, agāmara ya.
- ¹⁰ Onye nēbu iku-anyanēnye ihe-nwuta: Ma onye ́bagorọ ábagọ n'ébubere-ọnu-ya abua ka agākwatu.
- ¹¹ Isi-iyi nke ndu ka ọnu onye ezi omume bu: Ma ime-ihe-ike nēkpuchi ọnu ndi nēmebi iwu.
- ¹² Ikpọ-asì nākpọte ise-okwu di iche iche: Ma njehie nile ka ihu-n'anya nēkpuchi.
- ¹³ N'ébubere-ọnu nke onye nāghọta ihe ka anāchọta amam-ihe: Ma nkpa-n'aka diri azu onye obi amam-ihe kọrọ.
- ¹⁴ Ndi mara ihe nākpakọba ihe-omuma: Ma ọnu onye ́bagorọ ábagọ n'uche-ya bu nbibi di nso.
- ¹⁵ Àkù nke ọgaranya bu obodo-ya siri ike: Nbibi nke ndi nēnweghi ike bu ọbeye ha bu.
- ¹⁶ Ọlu onye ezi omume nēdubà na ndu; Ihe-omume nke onye nēmebi iwu nēdubà na nmehie.
- ¹⁷ Uzọ iru na ndu ka onye nēdebe idọ-aka-na-nti bu: Ma onye nārapu iba-nba nēme ka madu kpafue.
- ¹⁸ Onye nēkpuchi ikpọ-asì nwere ébubere-ọnu okwu-ugha; Ọzọ, onye nēme ka akukọ ọjọ puta, onye ahu bu onye-nzuzu.
- ¹⁹ N'ọtutu okwu njehie adighi-akwusi: Ma onye nēbọchi ébubere-ọnu-ya abua bu onye nwere uche.
- ²⁰ Ọla-ọcha arọputara arọputa ka ire onye ezi omume bu: Obi ndi nēmebi iwu di ka ihe ntà.
- ²¹ Ébubere-ọnu abua nke onye ezi omume nāzù ọtutu madu: Ma ndi ́bagorọ ábagọ n'uche-ha nānwu n'ihì na obi amam-ihe kọrọ ha.
- ²² Ngozi Jehova, nke ahu nēme madu ọgaranya, Ọ dighi-atukwasi kwa ya ihe-nwuta.
- ²³ Ọ diri onye-nzuzu dika igwuri-egwú, bú ime ihe-nzube ọjọ: Otú a ka amam-ihe di-kwaran onye-nghọta.
- ²⁴ Ihe onye nēmebi iwu nātu ujo ya, nke ahu gābiakute ya: Ma ihe ndi ezi omume nāchọsi ike ka agēnye ha.
- ²⁵ Ḿbe oké ifufe nēfebiga, onye nēmebi iwu anọghi kwa: Ma onye ezi omume bu ntọ-ala ebighi-ebi.
- ²⁶ Dika manya ́bara uka si adi n'ebe ezé dì, na dika anwuru-ọku si adi n'ebe anya dì, Otú a ka onye-ume-ngwu nādi n'ebe ndi nēzì ya ozi nọ.
- ²⁷ Egwu Jehova nātukwasi ubọchi na ndu madu: Ma arọ nile nke ndi nēmebi iwu gādi nkpunkpu.
- ²⁸ Nchere ndi ezi omume gābu ọnù: Ma olile-anyanēmebi iwu gāla n'iyì.
- ²⁹ Ebe siri ike n'ebe onye zuru okè nọ ka uzọ Jehova bu; Ma ọ bu nbibi n'ebe ndi nālu ajoyihe nọ.
- ³⁰ Agaghi-ewezuga onye ezi omume n'ọnọdu-ya rue ḿbe ebighi-ebi: Ma ndi nēmebi iwu agaghi-ebi n'uwa.
- ³¹ Ọnu onye ezi omume nāmi amam-ihe dika nkpuru: Ma ire nke nēkwu okwu ipakuta

Chineke azu, agēbipụ ya.

³² Eḅuḅere-ḡnu abua nke onye ezi omume mara ihe nātọ uto: Ma ḡnu ndi nēmebi iwu nēkwu okwu iḅakuta Chineke azu.

ISI 11

Ihe-osìsì aghugho bu ihe-árú n'anya Jehova: Ma nkume-isì-ihe zuru ezu bu ihe nātọ Ya uto.

² Nganga bia, nlelì abia kwa: Ma n'ebe ndi di ume-ala n'obi nọ ka amam-ihe di.

³ Izu-okè nke ndi ziri ezi nēdu ha: Ma omume ḅagorọ nke ndi nāghoḅu aghoḅu gēmebi ha.

⁴ Àkù adighi-aba urù n'ubochi nke nrubiga-ókè nke iwe: Ma ezi omume nānaputa n'ḡnwu.

⁵ Ezi omume nke onye zuru okè gēme ka uzọ-ya zie ezi: Ma nmebi-iwu nke aka ya ka onye nēmebi iwu gēji da.

⁶ Ezi omume nke ndi ziri ezi gānaputa ha: Ma n'ochichọ nke ha nāchọsi ike ka agānwude ndi nāghoḅu aghoḅu.

⁷ Mḅe madu nke nēmebi iwu nwuru, olile-anya-ya gāla n'iyì: Ozo, nchere nke ajọ ihe nile alawo n'iyì.

⁸ Adọputawo onye ezi omume n'ahuhu, Onye nēmebi iwu ba n'ḡnọdu ya.

⁹ Ḳnu-ya ka onye emeruru emeru ji ebibi madu-ibe-ya: Ma ihe-ḡmuma ka agēji dọputa ndi ezi omume.

¹⁰ N'odi-nma nke ndi ezi omume obi ndi obodo-ha nātọ ha uto: Ozo, mḅe ndi nēmebi iwu nāla n'iyì, iti-nkpu-ḡnù di.

¹¹ Eji ngozi nke ndi ziri ezi bulie obodo: Ma eji ḡnu ndi nēmebi iwu akwada ya.

¹² Onye nēleda madu-ibe-ya anya, obi amam-ihe korọ ya: Ma onye-nghota nāḅa nkiti.

¹³ Onye nējeghari dika onye nāḅa àmà oḵo nēkpughe ìzù nzuzo: Ma onye mọ-ya kwesiri ntukwasi-obi nēkpuchi okwu.

¹⁴ Mḅe o nādighi ezi ndum-odu o bula di, ndi ahu gāda: Ma nzọputa di n'otutu ndi nādu odu.

¹⁵ Aghaghi imeḵo madu, mḅe o nọworo onye ala ozo na mbe: Ma onye nākpọ ndi nānara madu n'aka ibu ndi-mbe asì, o nọ na ntukwasi-obi.

¹⁶ Nwayi amara nējidesi nsọpuru ike: Ndi nēme ka madu ma jijiji nējidesi kwa àkù ike.

¹⁷ Onye nēmeso nkpuru-obi-ya ezi ihe ka onye-ebere bu: Ma onye nēmekpa anu-arụ nke aka ya aru ka onye nēnweghi obi-ebere bu.

¹⁸ Onye nēmebi iwu nāluta ego-ḵlu okwu-ugha: Ma onye nāgha ezi omume dika nkpuru nāluta ugwo-ḵlu kwesiri ntukwasi-obi.

¹⁹ Onye nēguzosi ike n'ezi omume gēru na ndu: Ma onye nāḅaso ihe oḵo gēru n'ḡnwu nke aka ya.

²⁰ Ihe-árú n'anya Jehova ka ndi ḅagorọ aḅago n'obi bu: Ma ihe nātọ Ya uto ka ndi zuru okè n'uzọ-ha bu.

²¹ Site n'aka rue aka, agaghi-agu onye oḵo n'onye nēmeghi ihe oḵo: Ma nkpuru ndi ezi omume gēwepuga onwe-ha.

²² Dika nḅa-aka ḵla-edo n'imi ezì, Otú a ka nwanyi mara nma nke nēsi n'ezi uche wezuga onwe-ya di.

²³ Ihe ndi ezi omume nāchọsi ike bu nánì ezi ihe: Ma olile-anya nke ndi nēmebi iwu bu nrubiga-ókè nke iwe.

- ²⁴ O nwere onye nāghasa aghasa, ma anò nātukwasiri ya ihe kari; O nwe-kwa-ra onye nēbōchi eḃochi kari nke ziri ezi, ma ọ nēdubà nání n'ikọ-ukọ.
- ²⁵ Nkpuru-obi nke nāgọzi agọzi ka agēme ka ọ ma abuba: Ọzọ, onye nēme ka ndi ọzọ nūjue afọ, agēme kwa ka ya onwe-ya nūjue afọ.
- ²⁶ Onye nēbuchi ọka, ọra madu gākọcha ya: Ma ngọzi n'isi onye nēre ya.
- ²⁷ Onye nāchọsi ezi ihe ike nāchọ ka ihe-ya nātọ Chineke uto: Ma onye nāchọ ihe ọjọ, ihe ahu gābiakute ya.
- ²⁸ Onye nātukwasi obi n'ākù-ya, onye ahu gāda: Ma dika akwukwọ ndu ka ndi ezi omume gēpú.
- ²⁹ Onye nēmekpa èzí-na-ulo-ya aru gēketa ifufe: Orù ka onye ịagọrọ aḃagọ n'uche-ya gābu-kwa-ra onye obi-ya mara ihe.
- ³⁰ Nkpuru onye ezi omume nāmi bu osisi nēnye ndu; Onye nēnwetara Chineke nkpuru-obi madu ka onye mara ihe bu.
- ³¹ Le, agākwughachi onye ezi omume ugwo n'uwa: Àgēsi kwa aña ghara ikwughachi onye nēmebi iwu na onye-nmehie?

ISI 12

- O**nye nāhu idọ-aka-na-nti n'anya nāhu ihe-omuma n'anya: Ma onye nākpọ iba-nba asi bu anu-phia.
- ² Ezi madu gēnweputa n'aka Jehova na ihe-ya gātọ Ya uto: Ma onye nzube ọjọ ka Ọ gāma ikpe.
- ³ Madu agaghi-eguzosi ike site na nmebi-iwu: Ma nkpọrọgwu ndi ezi omume, agaghi-eropu ya.
- ⁴ Nwanyị nke nējide onwe-ya nke-oma bu okpu-eze di-ya: Ma ọ di ka ire-ure n'okpukpu di-ya, bú nwayi nēweta ihere.
- ⁵ Èchìchè nile nke ndi ezi omume bu ezi ikpé: Ma ndum-odu nile nke ndi nēmebi iwu bu aghughọ.
- ⁶ Okwu nile nke ndi nēmebi iwu bu iche anwu ọbara: Ma ọnu ndi ziri ezi gānaputa ha.
- ⁷ Asi na ekpùe ndi nēmebi iwu iru, ha anọghi kwa: Ma ulo ndi ezi omume gēguzo.
- ⁸ Dika ezi uche-ya si di ka agēto onye ọ bula: Ma onye ịagọrọ aḃagọ n'obi gāghọ onye anēleda.
- ⁹ Ọ di nma, bú onye anēlelì, ma o nwere orù, Kari onye nāsọpuru onwe-ya, ma nri kọrọ ya.
- ¹⁰ Onye ezi omume mara ndu anu-ulo-ya: Ma obi-ebere nile nke ndi nēmebi iwu bu enweghi-obi-ebere.
- ¹¹ Onye nālu ala-ubi-ya, afọ gēju ya na nri: Ma onye nāḃaso ihe-efu di iche iche, obi amam-ihe kọrọ ya.
- ¹² Onye nēmebi iwu achọsiwo ọnyà ndi ọjọ ike: Ma nkpọrọgwu ndi ezi omume nāmi nkpuru.
- ¹³ Na njehie nke eḃụḃere-ọnu ka ọnyà onye ọjọ di: Ma onye ezi omume gēsi n'ahuhu puta.
- ¹⁴ Site na nkpuru nke ọnu onwe-ya ka afọ gēju onye ọ bula n'ezi ihe: Ọzọ, nmeso aka madu nke ọ nēmeso madu-ibe-ya, nke ahu ka agēnyeghachi ya.
- ¹⁵ Uzọ nke onye ịagọrọ aḃagọ n'uche-ya ziri ezi n'anya ya onwe-ya: Ma onye nēge nti ndum-odu ka onye mara ihe bu.

- 16** Onye ịagọrọ aịagọ n'uche-ya, n'otù ubọchi ahu ka anāmara iwe anākpasu ya: Ma onye nēkpuchi nlelì ka onye nwere ezi uche bu.
- 17** Onye nēkupu ikwesi-ntukwasi-obi dika ume nēgosi ezi omume, Ma onye-àmà okwu-ugha nēgosi aghughọ.
- 18** O nwere onye nēkwu okwu nēchèghi echè dika ndupú nke mma-agma: Ma ire ndi mara ihe bu ihe nāgwọ madu.
- 19** Eịbụere-ọnu ezi-okwu gēguzosi ike rue mịe ebigbi-ebi: Ma nání rue otù ntabi-anya ka ire okwu-ugha di.
- 20** Aghughọ di n'obi ndi nēchēputa ihe oịọ: Ma ndi nādu ọdu udo nwere ọnù.
- 21** Ọ dighi aịọ ihe ọ bula gādakwasi onye ezi omume: Ma ndi nēmebi iwu ejuputawo n'ihe oịọ.
- 22** Ihe-árú n'anya Jehova ka eịbụere-ọnu okwu-ugha bu: Ma ndi ji ezi-okwu eme ihe bu ndi ihe-ha nātọ Ya utọ.
- 23** Madu nke nwere ezi uche nēkpuchi ihe-omuma: Ma obi ndi-nzuzu nākpọsa uche ịagọrọ aịagọ.
- 24** Aka ndi di nkọ gāchi achi: Ma onye-ume-ngwu gādi n'usu ndi nēfè òfùfè.
- 25** Nchebụ n'obi madu nēme ka obi ruru ala; Ma okwu ọma nēme ka ọ nūria.
- 26** Onye ezi omume nēgosi madu-ibe-ya uzọ: Ma uzọ ndi nēmebi iwu nēme ka ha kpafue.
- 27** Onye-ume-ngwu adighi-arụ anu ọ chutara na ntá: Ma àkù madu nke di oké ọnu-ahia diri onye di nkọ.
- 28** N'uzọ ezi omume ka ndu di; Ọzọ, n'uzọ nke okporo-uzọ-ya, ọ dighi ọnwu di ya.

ISI 13

Nwa nke mara ihe nānu idọ-aka-na-nti nna-ya: Ma onye nākwā emò anughi ibasi-nba-ike.

- 2** Site na nkpuru nke ọnu-ya ka onye ọ bula gēri ezi ihe: Ma nkpuru-obi ndi nāghọbụ aghọbụ gēri ime-ihe-ike.
- 3** Onye nēche ọnu-ya nche nēdebe ndu-ya: Ma onye nāsaghepu eịbụere-ọnu-ya abua, nbibi gādiri ya.
- 4** Ọ nāchọsi ike, ma ọ dighi ihe o nwere, bú nkpuru-obi onye-ume-ngwu: Ma nkpuru-obi nke ndi di nkọ, agēme ya ka ọ ma abuba.
- 5** Okwu-ugha ka onye ezi omume nākpọ asì: Ma onye nēmebi iwu nēsì ísì, we nwe iru-ihere.
- 6** Ezi omume nēchebe onye zuru okè n'uzọ: Ma nmebi-iwu nēme ka onye-nmehie kpùe iru.
- 7** O nwere onye nēme onwe-ya ọgaranya, ma ọ dighi ihe ọ bula o nwere: O nwere onye nēme onwe-ya ọbeye, ma àkù-ya bara uba.
- 8** Ihe-nịaputa nke ndu onye ọ bula bu àkù-ya: Ma ọbeye anughi ibasi-nba-ike.
- 9** Ìhè ndi ezi omume nāñuri ọnu: Ma oriọna ndi nēmebi iwu gānyu.
- 10** Nání na nganga ka ilu-ògù nāputa: Ma n'aka ndi aduworo ọdu ka amam-ihe di.
- 11** Àkù nke sitere n'ihe-efu gēbilata: Ma onye ji aka-ya achikọta ihe gāba uba.
- 12** Nchere anēchere ogologo mịe di anya nēme ka obi nāria ọria: Ma osisi nke nēnye ndu ka ihe anāchọsi ike bu, mịe ọ biaruworo.
- 13** Onye nēleda okwu Chineke anya nēmebi onwe-ya: Ma onye nātu egwu ihe enyere

n'iwu, onye ahu ka agākwughachi ugwo.

14 Iwu onye mara ihe bu isi-iyi nke ndu, Isi n'onyà nile nke ọnwu wezuga onwe-gi.

15 Ezi uche nēnye amara: Ma uzọ ndi-nghoḅu bu nání nkume.

16 Onye ọ bula nke nwere ezi uche ji ihe-omuma alu ọlu: Ma onye-nzuzu nāḅasa uche ḅagorọ aḅago.

17 Onye-ozí nke nēmebi iwu nādabà n'íhe ọjọ: Ma ukọ nke kwesiri ntukwasi-obi bu ihe nāgwọ madu.

18 Inọ-n'ọḅeye na nlelì gādiri onye nēzere idọ-aka-na-nti: Ma onye nāriba iba-nba ama ka agāsopuru.

19 Mḅe ihe anāchọsi ike mere ọ nātọ nkpuru-obi utọ: Ma ọ bu ihe-árú n'anya ndi-nzuzu isi n'íhe ọjọ wezuga onwe-ha.

20 Nējeso ndi mara ihe, i gāma kwa ihe: Ma eyì ndi-nzuzu ka agēmejọ.

21 Ndi-nmehie ka ihe ọjọ nāchu: Ma ndi ezi omume ka agākwughachi ezi ihe.

22 Ezi madu nēme ka umu umu-ya keta ihe-ya; Ma ihe anākpakḅara onye ezi omume ka àkù onye-nmehie bu.

23 Ọtutu ihe-oriri di n'ubi ndi-ọḅeye: Ma o nwere nke anēkpochapu site n'íkpe nābughi ikpe.

24 Onye nēḅochi nkpa-n'aka-ya nākpọ nwa-ya asì: Ma onye nāhu ya n'anya nādọsi ya aka na nti ike.

25 Onye ezi omume nēri ihe rue mḅe afọ juru nkpuru-obi-ya: Ma afọ ndi nēmebi iwu, ihe nākọ ya.

ISI 14

Nwanyi ọ bula nke mara ihe ewuwo ulo-ya: Ma nwanyi nke ḅagorọ aḅago n'uche-ya ji aka-ya abua akwada ya.

2 Onye nēje ije n'izi-ezi-ya nātu egwu Jehova: Ma onye nēsihie n'uzọ-ya nile nēleda Ya anya.

3 N'ọnu onye ḅagorọ aḅago n'uche-ya ka ome npako di: Ma eḅuḅere-ọnu nke ndi mara ihe gēdebe ha.

4 Mḅe ehi nādighi, ulo anāzù ehi nādi ọcha: Ma ihe-omume riri nne nēsíte n'íke ehi.

5 Onye-àmà nke kwesiri ntukwasi-obi adighi-ekwu okwu-ugha: Ma onye-àmà okwu-ugha nēkupu okwu-ugha dika ume.

6 Onye nākwa emò achọwo amam-ihe, ma ọ hughi ya: Ma ihe-omuma diri onye-nghota nfe.

7 Je na ncherita-iru onye-nzuzu, I gaghi-amata kwa eḅuḅere-ọnu ihe-omuma n'aru ya.

8 Amam-ihe onye nwere ezi uche bu ighota uzọ-ya: Ma uche ḅagorọ aḅago nke ndi-nzuzu bu aghughọ.

9 Ndi ḅagorọ aḅago n'uche-ha, ikpe-omuma nākwa emò ha: Ma n'etiti ndi ziri ezi ka ihe nātọ Chineke utọ di.

10 Obi mara ilu nke aka ya; Ọ bu kwa n'ọñù-ya ka onye nke nābughi nke ya nādighi-agwakọta onwe-ya.

11 Ulo nke ndi nēmebi iwu, agēme ka ọ toḅorọ n'efu: Ma ulo-ikwū nke ndi ziri ezi gāma akwukwọ dika ihe akuku aku.

12 Uzọ di nke ziri ezi n'iru madu, Ma nsọtụ-ya bu uzọ nile nke ọnwu.

- ¹³ Ọbuná n'ọchì ka ihe nēbu obi nbu; Ọzọ, ikpe-azu ọhù bu iru-újú.
- ¹⁴ Site n'uzọ nile nke aka ya ka afọ gēju onye laghachiworo azu n'obi: Ma ọ bu site n'onwe-ya ka afọ gēju ezi madu.
- ¹⁵ Onye nēnweghi uche nēkwere okwu nile ọ bula: Ma onye nwere ezi uche nāghọta ije-ukwu-ya.
- ¹⁶ Onye mara ihe nātu egwu, we si n'ihe ọjọ wezuga onwe-ya: Ma onye-nzuzu nēwebiga iwe ókè, we nātukwasi obi.
- ¹⁷ Onye nēwe iwe ọsọsọ gēme ihe nke uche ịagọrọ aịagọ: Ọzọ, onye ọbula nke nēzu nzube ọjọ di iche iche, anākpọ ya asì.
- ¹⁸ Ndi nēnweghi uche eketawo uche ịagọrọ aịagọ: Ma ndi nwere ezi uche ka anēkpube ihe-omuma n'isi.
- ¹⁹ Ndi ọjọ erudawo ala n'iru ndi ezi madu; Ndi nēmebi iwu kwa n'onu-uzọ-ama nile nke onye ezi omume.
- ²⁰ Ọbuná onye-aịata-obi nke ọbeye nākpọ ya asì: Ma ndi nāhu ọgaranya n'anya di ọtutu.
- ²¹ Onye nēleda madu-ibe-ya anya nēmehie: Ma onye nēmere ndi ewedara n'ala amara, onye ihe nāgara nke-oma ka ọ bu.
- ²² Hà adighi-akpafu, bú ndi nēchèputa ihe ọjọ? Ma ebere na ezi-okwu gādiri ndi nēchèputa ezi ihe.
- ²³ Na ndọbu nile nke madu nāđọbu onwe-ya n'olu urù di ya: Ma okwu ebuere-onu nēdubà nání n'ihe-ikọ-ukọ.
- ²⁴ Okpu-eze nke ndi mara ihe bu àkù-ha: Ma uche ịagọrọ aịagọ nke ndi-nzuzu bu nání uche ịagọrọ aịagọ.
- ²⁵ Onye nānaputa nkpuru-obi di iche iche ka onye-àmà nke nēkwu ezi-okwu bu: Ma onye nēkupu ọtutu okwu-ugha dika ume nāghọ aghughọ.
- ²⁶ N'egwu Jehova ka ntukwasi-obi siri ike di: Umu-Ya gēnwe kwa ebe-nịabà.
- ²⁷ Egwu Jehova bu isi-iyi nke ndu, Isi n'onyà nile nke ọnwu wezuga onwe-gi.
- ²⁸ N'uba nke ndi ọ bula ka ima-nma eze di: Ma n'ukọ mba ọ bula ka nbibi onye-isi di.
- ²⁹ Onye nādighi-ewe iwe ọsọsọ nwere ọtutu nghọta: Ma onye nwere obi ọku nēbuli uche ịagọrọ aịagọ.
- ³⁰ Ndu nke anu-arụ ka obi agwọrọ ọria-ya bu: Ma ire-ure nke ọkpukpu nile ka ekworo bu.
- ³¹ Onye nēmebu onye nēnweghi ike nāta Onye kèworo ya uta: Ma onye nāsọpuru Ya ka onye nēme ọbeye amara bu.
- ³² Anenupu onye nēmebi iwu n'ihe ọjọ ya: Ma onye nwere ebe-nịabà n'ọnwu-ya ka onye ezi omume bu.
- ³³ N'obi onye-nghọta ka amam-ihe nānọgide: Ma n'etiti ndi-nzuzu ka ọ nēme ka amara ya.
- ³⁴ Ezi omume nēbuli mba: Ma ihe-ihere nke ndi nile di iche iche ka nmehie bu.
- ³⁵ Ihe orù nwere uche nātọ eze utọ: Ma nrubiga-ókè nke iwe-Ya gādi n'aru onye nēweta ihere.

ISI 15

Ọziza-okwu di nrò nēme ka ọnuma laghachi azu: Ma okwu nwuta nākpali iwe.

² Ire ndi mara ihe nēme ka ihe-omuma di nma: Ma ọnu ndi-nzuzu nēkwuwa okwu uche ịagọrọ aịagọ.

³ N'ebe nile ọ bula ka anya abua nke Jehova di, Nēche ndi ọjọ na ndi bu ezi madu nche.

- ⁴ Ire nke nāgwọ madu bu osisi nēnye ndu: Ma omume ịagọrọ aịagọ nime ya bu ntipia nime mọ madu.
- ⁵ Onye uche-ya ịagọrọ aịagọ nēlèlì idọ-aka-na-nti nna-ya: Ma onye nāriba iba-nba ama gaghọ onye nwere ezi uche.
- ⁶ N'ulo onye ezi omume ka ọtutu àkù di: Ma n'ihe-omume nke onye nēmebi iwu ka nmekpa-arụ di.
- ⁷ Ebughere-ọnu nke ndi mara ihe nēfesa ihe-omuma: Ma obi ndi-nzuzu adighi-eme otú a.
- ⁸ Àjà ndi nēmebi iwu bu ihe-árú n'anya Jehova: Ma ekpere ndi ziri ezi bu ihe nātọ Ya utọ.
- ⁹ Ihe-árú n'anya Jehova ka uzọ onye nēmebi iwu bu: Ma onye nābaso ezi omume ka Ọ nāhu n'anya.
- ¹⁰ Idọ-aka-na-nti ọjọ diri onye nārapu uzọ: Onye nākpọ iba-nba asì gānwu.
- ¹¹ Ala-mọ na ebe-ila-n'iyì di n'iru Jehova? Òbi umu madu gēsi aña ghara idi n'iru Ya?
- ¹² Ọ dighi-atọ onye nākwá emò utọ ka abara ya nba: Ọ bughi onye mara ihe ka ọ gējekuru.
- ¹³ Obi nke nāhuri ọnu nēme ka iru di nma: Ma eji ihe-nwuta nke obi tiṅue mọ madu.
- ¹⁴ Obi onye-nghọta nāchọ ihe-omuma: Ma ọnu ndi-nzuzu nāzù onwe-ya n'uche ịagọrọ aịagọ dika anu-ulo.
- ¹⁵ Ubọchi nile nke onye ewedara n'ala jọrọ njọ: Ma onye obi-ya di nma nēri oké oriri mṅe nile.
- ¹⁶ Ọ di nma inwe ihe ntà n'egwu Jehova, Kari inwe ọtutu àkù ma ọbụba-aghara adi ya.
- ¹⁷ Ọ di nma, bú òkè ihe-oriri nke bu nání akwukwọ nri, ma ihu-n'anya di n'ebe ahu, Kari ehi azùru azù iḅu eḅu, ma ikpọ-asì adi ya.
- ¹⁸ Onye-ọnuma nākpali ise-okwu: Ma onye nādighi-ewe iwe ọsọsọ nēme ka ilu-ògù di jū.
- ¹⁹ Uzọ onye-ume-ngwu di ka ogige ogwu: Ma okporo-uzo ndi ziri ezi bu uzọ atuliri atuli.
- ²⁰ Nwa nke mara ihe nēme ka nna-ya nūria: Ma madu nzuzu nēleda nne-ya anya.
- ²¹ Uche ịagọrọ aịagọ buru onye obi amam-ihe kọrọ ọnù: Ma onye-nghọta nēme ka ije-ije-ya zie ezi.
- ²² Nmebi èchìchè nile di mṅe ìzù nzuzo nādigh: Ma n'ọtutu ndi nādu ọdu ka ha nēguzosi ike.
- ²³ Ọnù diri onye ọ bula n'ọziza-okwu nke ọnu-ya: Ọzọ, okwu ekwuru na mṅe-ya, le ka o si di nma nke-uku!
- ²⁴ Uzọ ndu nārigo elu n'ebe onye nwere uche nọ, Ka o we si n'ala-mọ di n'okpuru wezuga onwe-ya.
- ²⁵ Ulo ndi-npako ka Jehova gēropu: Ma Ọ gēme ka ókè-ala nwanyi di-ya nwuru guzosie ike.
- ²⁶ Ihe-árú n'anya Jehova ka èchìchè ọjọ nile bu: Ma okwu-ọnu utọ nile di ọcha.
- ²⁷ Onye nēmekpa èzì-na-ulo nke aka ya aru ka onye akpiri urù nēzighi ezi nākpọ nku bu: Ma onye nākpọ onyinye iri-ngo asì gādi ndu.
- ²⁸ Obi onye ezi omume nātughari uche n'iza okwu: Ma ọnu ndi nēmebi iwu nēkwuwa ihe ọjọ di iche iche.
- ²⁹ Jehova di anya n'ebe ndi nēmebi iwu nọ: Ma ekpere ndi ezi omume ka Ọ nānu.
- ³⁰ Ihe nke nēnye anya ìhè nēme ka obi nūria: Ezi ihe anuru anu nēme ka ọkpukpu nile ma abuba.
- ³¹ Nti nke nānu iba-nba nke ndu, N'etiti ndi mara ihe ka ọ gānọ ọnọdu-abali.
- ³² Onye nēzere idọ-aka-na-nti nāju nkpuru-obi nke aka ya: Ma onye nānu iba-nba

nēnweta obi amam-ihe.

33 Egwù Jehova bu idọ-aka-na-nti nke amam-ihe; Ọ bu kwa n'iru nsọpuru ka obi ume-ala nāga.

ISI 16

Madu nwe ido obi n'usoro: Ma n'aka Jehova ka ọziza ire sitere.

2 Uzọ nile nke onye ọ bula di ọcha n'anya-ya: Ma Onye nātūzi mọ nile nke madu ka Jehova bu.

3 Turu ọlu-gi nile rue Jehova aru, Èchìchè-gi nile ewe guzosie ike.

4 Ihe nile ka Jehova kpuru n'ihì Onwe-ya: E, ọbuná onye nēmebi iwu nāluru ubọchi ihe ọjọ ọlu.

5 Ihe-árú n'anya Jehova ka onye ọ bula bu nke obi-ya di elu: Site n'aka rue aka, agaghi-agu ya n'onye nēmeghi ihe ọjọ.

6 Eji ebere na ezi-okwu ekpuchi ajọ omume: Ọ bu kwa egwu Jehova ka madu ji esi n'ihe ọjọ wezuga onwe-ya.

7 Mọe uzọ nile nke onye ọ bula nātọ Jehova utọ, Ọ nēme ọbuná ndi-iro-ya ka ha na ya di n'udo.

8 Ọ di nma inwe ihe ntà n'ezi omume, Kari inwe ọtutu ihe-omume ma ikpé ziri ezi adighi ya.

9 Obi madu nēchè uzọ-ya: Ma Jehova nēme ka nzọ-ukwu-ya guzosie ike.

10 Ọjuju-ase di n'ebughere-ọnu abua nke eze: Mọe ọ nēkpe ikpe ọnu-ya adighi-emekpu emekpu.

11 Ihe-ọtùtù na ihe-osìsì ziri ezi diri Jehova: Ọlu-Ya ka nkume-osìsì nile nke akpa bu.

12 Ọ buru ndi-eze ihe-árú ime nmebi-iwu: N'ihì na ezi omume ka oche-eze ji eguzosi ike.

13 Ihe nātọ ndi-eze utọ ka ebughere-ọnu ezi omume bu; Ọ bu kwa onye nēkwu ihe ziri ezi ka ha nāhu n'anya.

14 Ọnuma eze bu ndi-ozi ọnwu: Ma onye mara ihe gēkpuchi ya.

15 N'ihè iru eze ka ndu di; Mọe ihe madu nātọ ya utọ, ọ di ka igwe-oji nke miri-ozuzo ikpe-azu.

16 Inweta amam-ihe, le ka o si di nma nke-uku kari ọla-edo ọma! Inweta nghọta kwa, le ka o si buru ihe anārọputa nke-uku kari ọla-ọcha!

17 Uzọ atuliri atuli nke ndi ziri ezi bu isi n'ihe ọjọ wezuga onwe-ha: Onye nēdebe nkpuru-obi-ya nēche uzọ-ya.

18 N'iru ntipia ka npako nāga, Ọ bu kwa n'iru isu-ngongọ ka idi-elu nke mọ madu nāga.

19 Ọ di nma inwe mọ di ala n'etiti ndi ewedara n'ala, Kari isoro ndi-npako kesa ihe akwatara n'agha.

20 Onye nwere uche n'okwu Chineke gāchọta ezi ihe: Ọzọ, onye nātukwasi Jehova obi, onye ihe nāgara nke-ọma ka ọ bu.

21 Onye obi-ya mara ihe, agākpọ ya onye-nghọta: Ọzọ, utọ ebughere-ọnu nātukwasiri nmuta ihe.

22 Isi-iyi nke ndu ka ezi uche bu n'ebe ndi-nwe-ya nọ: Ma idọ-aka-na-nti nke ndi uche-ha ọgọrọ aọgọ bu uche ọgọrọ aọgọ.

23 Obi onye mara ihe nēme ka ọnu-ya nwe uche, Ọ nātukwasi-kwa-ra ebughere-ọnu-ya abua nmuta.

- ²⁴ Uḅuḅọ-manu-aṅu ka okwu-ọnu uto nile bu, Nke nātọ nkpuru-obi uto, buru kwa ihe nāgwọ ọkpukpu n'ọria.
- ²⁵ Uzọ di nke ziri ezi n'iru madu, Ma nsọtụ-ya bu uzọ nile nke ọnwu.
- ²⁶ Ọchichọ-nkpuru-obi nke onye nādoḅu onwe-ya n'ọlu adọḅuworo ya onwe-ya n'ọlu; N'ih na ọnu-ya erugidewo ya.
- ²⁷ Onye joḅuru onwe-ya nēgwuputa ihe ọjọ: Ọ bu kwa n'eḅuḅere-ọnu-ya abua ka ihe dika ọku nāru aru di.
- ²⁸ Onye nāḅakuta Chineke azu nēzisa ise-okwu: Ọzọ, onye nēkwu okwu-azu nēkewa ezi eyi.
- ²⁹ Onye nēme ihe-ike nārà madu-ibe-ya urà, Nēme kwa ka o je ije n'uzọ nādighi nma.
- ³⁰ Onye nātachi anya-ya abua ichè èchìchè iḅakuta Chineke azu, Onye nātabi eḅuḅere-ọnu-ya abua, o mezuwo ihe ọjọ.
- ³¹ Okpu-eze nke mara nma ka isi-awọ bu, N'uzọ ezi omume ka agāhu ya.
- ³² Ọ di nma, bú onye nādighi-ewe iwe ọsọsọ, kari dike: Ọ di kwa nma, bú onye nāchi mọ-ya, kari onye nēwere obodo n'agha.
- ³³ Anēfe nzà, Ma n'aka Jehova ka ikpé-ya nile sitere.

ISI 17

Ọ di nma iri iberibe achicha kpọrọ nku, ma inọ-n'udo adi ya, Kari ulo juputara n'ajà anēri nālu ọgù.

- ² Orù nke nwere uche gāchi nwa madu nēweta ihere, Ọ bu kwa n'etiti umu-nne nwa ahu ka ọ gēkere ihe-nketa.
- ³ Ite eji anucha ihe diri ọla-ọcha, oké ọku di-kwa-ra ọla-edo: Ma Onye nānwa obi bu Jehova.
- ⁴ Onye nēme ihe ọjọ nātọ nti n'ala n'eḅuḅere-ọnu nēkwu ajọ ihe; Onye-okwu-ugha nāna nti ire nēkwu ihe-ila-n'iyi.
- ⁵ Onye nākwa oḅeye emò atawo Onye meworo ya uta: Onye nāñuri ọnu bayere nhuju-anya ndi ọzọ, agaghi-agu ya n'onye nēmeghi ihe ọjọ.
- ⁶ Okpu-eze ndi-okenye ka umu umu bu; Ọzọ, ima-nma nke umu bu nna-ha.
- ⁷ Ọ maghi nma n'ebe onye-nzuzu nọ, bú eḅuḅere-ọnu nēkwu ihe makarisiri nma: Èḅuḅere-ọnu nke nēkwu okwu-ugha gēsi kwa aña ma nma n'ebe onye amara aha-ya nọ?
- ⁸ Nkume amara ka iri-ngo bu n'anya ndi-nwe-ya: Ebe ọ bula ọ nēche iru ọ nāgara ya.
- ⁹ Onye nēkpuchi njehie nāchọ ihu-n'anya: Ma onye nēkwu okwu mḅe na mḅe nēkewa ezi eyi.
- ¹⁰ Ibasi-nba-ike nābàmi nime onye-nghota Kari ka ọgu otiti ise gābà nime onye-nzuzu.
- ¹¹ Nání nnupu-isi ka onye ọjọ nāchọ; Ọ bu kwa onye-ozì nēnweghi obi-ebere ka agēziga megide ya.
- ¹² Ka nne-bear nke ḅara aka umu-ya zute madu, Kari onye-nzuzu n'uche-ya ḅagoro aḅago.
- ¹³ Onye nēnyeghachi ihe ọjọ n'ọnoḅu ezi ihe, Ihe ọjọ agaghi-apu n'ulo-ya.
- ¹⁴ Dika mḅe madu nērùpu miri, otú a ka isi-nmalite ise-okwu di: N'ih ya tutu ilu-ọgù esie ike rapu ya.
- ¹⁵ Onye nāgu onye nēmebi iwu n'onye ezi omume, na onye nāma onye ezi omume ikpe, Ihe-árú n'anya Jehova ka ha abua bu n'otù.

- 16** N'ihì gini kwa ka ego-òzù-ahia di n'aka onye-nzuzu izuta amam-ihe, M̀be obi amam-ihe nādighi?
- 17** Na m̀be nile ka eyì nāhu n'anya, Anāmu kwa-nwa-nne bayere ahuhu.
- 18** Madu nke obi amam-ihe kọrọ nānara madu n'aka ibu onye-mbe, Ọ nāghọ onye nọ na mbe n'iru madu-ibe-ya.
- 19** Onye nāhu njehie n'anya nāhu ilu-ògù n'anya: Onye nēme ka ọnu-uzọ-ya di elu nāchọ ntipia.
- 20** Onye obi-ya ́bagorọ ábagọ adighi-achọta ezi ihe: Ọzọ, onye nā́banwe onwe-ya n'ire-ya gādabà n'ihe ọjọ.
- 21** Onye nāmu onye-nzuzu ọ gāburu ya iru-újú: Nna onye-nzuzu adighi-ańuri kwa ọnu.
- 22** Obi nke nāńuri ọnu nēme ka aru di nma: Ma mọ madu nke etíburu etíbu nāmikọ ọkpukpu.
- 23** Ihe-iri-ngo ka onye nēmebi iwu nēweputa n'uwe-obi-ya, lwezuga uzọ nile nke ikpé.
- 24** N'iru onye-nghọta ka amam-ihe di: Ma anya abua nke onye-nzuzu di na nsọtụ uwa.
- 25** Ihe nākpasu nna-ya iwe ka nwa nzuzu bu, Ọ bu-kwa-ra nwanyi muru ya ihe-ilu.
- 26** Ọzọ, iri onye ezi omume nra adighi nma, Ọ dighi kwa nma itíbu ndi amara aha-ha n'ihì izi-ezi-ha.
- 27** Onye nḗbochi okwu-ọnu-ya mara ihe-omuma: Ọzọ, onye mọ-ya juru ajuru bu onye-nghọta.
- 28** Ọbuná onye uche-ya ́bagorọ ábagọ, m̀be ọ nā́ba, anāgu ya n'onye mara ihe: Onye nēkpuchi ébụ́ere-ọnu-ya abua bu onye-nghọta.

ISI 18

Ọchichọ nke ya onwe-ya nāchọsi ike ka onye nēkewapu onwe-ya nāchọ, Ọ bu ezi nzube-ihe nile ka ọ nālusosi ògù ike.

- 2** Nghọta adighi-atọ onye-nzuzu uto, Kama ọ bu nání ka obi-ya we kpughe onwe-ya.
- 3** M̀be onye nēmebi iwu nābata, nleda-anya abatawo kwa, Ọ bu kwa nlelì ka ita-uta soro.
- 4** Miri nke miri emi ka okwu nile nke ọnu madu bu; Iyi nērù erù ka isi-iyi amam-ihe bu.
- 5** Ihu onye nēmebi iwu iru-oma adighi nma, lwezuga onye ezi omume n'ikpé. Ébụ́ere-ọnu abua nke onye-nzuzu nābà n'ilu-ògù,
- 6** Ọnu-ya nākpọ kwa iti-ihe òkù.
- 7** Ọnu onye-nzuzu buru ya nbibi, Ébụ́ere-ọnu-ya abua bu kwa ọnyà nkpuru-obi-ya.
- 8** Okwu nile nke onye nēkwu okwu-azu di ka iberibe-nri nātọ uto nke-uku, Okwu ahu aridawo kwa n'ime-ime-ala afo.
- 9** Ọzọ, onye di ume-ngwu n'ije-ozì-ya, Onye ahu bu nwa-nne nke onye-nwe nbibi.
- 10** Ulo-elu di ike ka aha Jehova bu: Nime ya ka onye ezi omume nā́babà, o we nọ n'elu.
- 11** Àkù ọgaranya bu obodo-ya siri ike, Ọ di kwa ka m̀bidi di elu nime ntughari-obi-ya nile.
- 12** N'iru ntipia ka obi madu di elu, Ọ bu kwa n'iru nsọpuru ka obi ume-ala nāga.
- 13** Onye nāzaghachi okwu tutu ọ nu, Uche ́bagaorọ ábagọ na ọnođu-ihere ka ọ buru ya.
- 14** Mọ madu gānagide ọria-ya; Ma mọ madu nke etíburu etíbu, ònye gēburu ya?
- 15** Obi onye-nghọta nēnweta ihe-omuma; Ọzọ, nti ndi mara ihe nāchọ ihe-omuma.
- 16** Onyinye madu nākwara ya uzọ sara mbara, Ọ bu kwa n'iru ndi uku ka o nēdu ya je.
- 17** Onye ezi omume n'anya ndi-ikpe ka onye ahu bu nke buru uzọ kpe ọnu-ya; Ma madu-ibe-ya abia gwuputa ala okwu-ya.

- ¹⁸ Ife-nzà nēme ka ise-okwu kwusi, Ọ bu kwa ndi nwere ume ka ọ nēkewa.
- ¹⁹ Nwa-nne ejehieworo megide di ike iwere kari obodo siri ike: Ise-okwu di kwa ka ihe-ntuchi nile nke-elu.
- ²⁰ Site na nkpuru nke ọnu onwe-ya ka afọ gēju afọ onye ọ bula; N'ihe-omume nke ebuḅere-ọnu-ya ka afọ gēju ya.
- ²¹ Ọnwu na ndu di ire n'aka; Ọzọ, ndi nāhu ya n'anya gēri nkpuru-ya.
- ²² Onye chọtaworo nwunye achọtawo ezi ihe, Ọ gēnweputa kwa n'aka Jehova na ihe-ya gāto Ya uto.
- ²³ Okwu aririọ-amara di iche iche ka oḅeye nēkwu: Ma ọgaranya nāza ike ike.
- ²⁴ Onye nēnwe ọtutu eyi nēnwe ha ibibi onwe-ya: Ma onye nāhu n'anya di nārapara n'aru kari nwa-nne.

ISI 19

- Ọ** di nma, bú oḅeye nke nēje ije n'izu-okè-ya, Kari onye ebuḅere-ọnu-ya ɓagoro aḅago n'okwu, onye bu kwa onye-nzuzu.
- ² Ọzọ, mḅe nkpuru-obi nēnweghi ihe-omuma ọ dighi nma; Onye ukwu-ya nēme ngwa nēhie uzọ.
- ³ Uche ɓagoro aḅago nke madu nēkpù uzọ-ya iru; Ọ bu kwa imegide Jehova ka obi-ya di ọku.
- ⁴ Àkù nātukwasiri madu ọtutu eyi: Ma onye nēnweghi ihe, anēkewapu ya n'ebe eyi-ya nọ.
- ⁵ Agaghi-agu onye-àmà okwu-ugha n'onye nēmeghi ihe ọjọ; Ọzọ, onye nēkupu okwu-ugha dika ume agaghi-ewepuga onwe-ya.
- ⁶ Ọtutu madu nāchọ ime ka iru onye amara aha-ya dajua: Onye ọ bula bu-kwa-ra onye nēnye onyinye eyi.
- ⁷ Umu-nne nile nke oḅeye nākpọ ya asì: Òndi-eyi-ya gēsi aña ghara inọ ya n'ebe di anya kari! Ọ nāḅaso okwu-ọnu di iche iche nke nābughi ihe.
- ⁸ Onye nēnweta obi amam-ihe nāhu nkpuru-obi-ya n'anya: Onye nēdebe nghota gāchota ezi ihe.
- ⁹ Agaghi-agu onye-àmà okwu-ugha n'onye nēmeghi ihe ọjọ; Ọzọ, onye nēkupu okwu-ugha dika ume gāla n'iyi.
- ¹⁰ Idi-pekepeke amaghi onye-nzuzu nma; Ò gēsi kwa aña ma orù nma ichi ndi-isi?
- ¹¹ Ezi uche madu nēme ka ọ ghara iwe iwe ọsọsọ; Ọ bu kwa ima-nma-ya igabiga njehie.
- ¹² Ọḅuḅọ-uja dika nke ọdum ka iwe di ọku nke eze bu; Ma dika igirigi n'elu ihe-ọkukú ka uto ihe madu nāto ya di.
- ¹³ Ila-n'iyi nile n'ebe nna-ya nọ ka nwa nzuzu bu: Ọzọ, miri-ọtutu nātu mḅe nile ka ise-okwu nwunye bu.
- ¹⁴ Ulo na àkù bu ihe-nketa ndi bu nna nārapu: Ma Jehova ka nwunye nke nwere uche sitere n'aka.
- ¹⁵ Ume-ngwu nēme ka oké ura dakwasi madu; Ọ bu kwa nkpuru-obi nke di ume-ngwu ka agu nāgu.
- ¹⁶ Onye nēdebe ihe enyere n'iwu nēdebe nkpuru-obi-ya: Onye nēleda uzọ-ya nile anya gānwu.
- ¹⁷ Onye nēbinye Jehova ihe ka onye nēmere onye nēnweghi ike amara bu, Ọ bu kwa nmeso ọma ya ka Ọ gākwughachi ya.

- ¹⁸ Dọ nwa-gi aka na nti, n'ihì na olile-anya di; Atukwasi-kwa-la obi-gi n'ime ka ọ nwua.
- ¹⁹ Onye oké ọnuma ganāra nra: N'ihì na ọ buru na i naputa ya, i gēme kwa ya ọzọ.
- ²⁰ Nuru ndum-ọdu, nara kwa idọ-aka-na-nti, Ka i we mara ihe n'ikpe-azu-gi.
- ²¹ Ọtutu èchìchè di n'obi madu; Ma ndum-ọdu Jehova, nke ahu gēguzosi ike.
- ²² Ihe nēme ka anāchọsi madu ike bu ebere-ya: Ọzọ, ọbeye di nma kari onye-okwu-ugha.
- ²³ Egwu Jehova nēdubà na ndu: Onye nwe-kwa-ra ya, ọ gānọ n'afọ-ojuju; Ihe ọjọ agaghi-eleta ya.
- ²⁴ Onye-ume-ngwu esumiwo aka-ya n'ọkwa, Ọ gaghi-eweghachi ya ọbuná n'ọnu-ya.
- ²⁵ Tie onye nākwa emò ihe, onye nēnweghi uche gāghọ onye nwere ezi uche: Ọzọ, bara onye-nghọta nba, ọ gāghọta ihe-ọmuma.
- ²⁶ Onye nāpunara nna-ya ihe, nke nēme kwa ka nne-ya ịalaga, Bu nwa nēweta ihere nēme kwa ka enwe iru-ihere.
- ²⁷ Nwam, rapu inu idọ-aka-na-nti Nke nēme ka i si n'okwu-ọnu nile nke ihe-ọmuma waghari.
- ²⁸ Onye-àmà nke jọburu onwe-ya nākwa ikpé emò: Ọzọ, ọnu ndi nēmebi iwu nēloda ajọ ihe.
- ²⁹ Edoziworo ndi nākwa emò ikpé di iche iche, Ọ bu kwa iti-ihe di iche iche ka edoziworo nye azu ndi-nzuzu.

ISI 20

- O**nye nākwa emò ka manya-vine bu, onye-nkpọtu ka ihe-ọnuu nke nābà n'anya bu; Onye ọ bula nke nāwaghari site na ya amaghi ihe.
- ² Ọbụbọ-uja dika nke ọdum ka oké ujo anātu eze bu: Onye nākpasu Ya iwe nke nērubiga ókè nēmehie megide ndu nke aka ya.
- ³ Ọ buru madu nsọpuru ikwusi ilu ọgù: Ma onye ọ bula nke uche-ya ịagoro aịago ganālusi ọgù ike.
- ⁴ N'ihì na ọ bu mịe oyi nātu, onye-ume-ngwu agaghi-alu ọlu ubi; Ọ gāriọ aririọ na mịe owuwe-ihe-ubi, ọ dighi kwa ihe ọ gēnwe.
- ⁵ Miri nke miri emi ka ndum-ọdu n'obi madu bu; Ma onye-nghọta gādọputa ya.
- ⁶ Ọtutu madu nākposà, onye ọ bula ebere nke aka ya: Ma onye kwesiri ntukwasi-obi, ònye gāchọputa ya?
- ⁷ Onye ezi omume nke nējeghari n'izu-okè-ya, Ndi ihe nāgara nke-oma ka umu-ya nke gānọchi ya gābu.
- ⁸ Eze nke nānọkwasi n'ochè ikpé Ji anya-ya abua afuchapu ihe ọjọ nile.
- ⁹ Ònye gāsi, Emewom ka obim di ọcha, Aghowom onye di ọcha pua na nmehiem?
- ¹⁰ Uzọ nkume-isì-ihe abua, na uzọ ephah abua, Ihe-árú n'anya Jehova ka ha abua bu n'otù.
- ¹¹ Ọbuná nwata nēme ka amata ya site n'omume-ya nile, Ma ọlu-ya di ọcha, ma o zi-kwa-ra ezi.
- ¹² Nti nke nānu ihe, na anya nke nāhu uzọ, Jehova emewo ọbuná ha abua.
- ¹³ Ahula urá n'anya, ka ewe ghara inapu gi ihe nile; Meghe anya-gi abua, rijue nri afọ.
- ¹⁴ Ọ jorọ njọ, ọ jorọ njọ, ka onye nāzù azù nāsi: Ma mịe ọ laworo n'ulo-ya, mịe ahu ka ọ nānya isi.
- ¹⁵ Ọla-edo di, na ọtutu ruby: Ma ihe di oké ọnu-ahia ka ebughere-ọnu nke nēkwu ihe-

omuma bu.

¹⁶ Chiri uwe-ya, bú onye nọworo onye ala ọzọ na mbe; N'ọnọdu ndi mba ọzọ nara ya onwe-ya n'ihe-ibe.

¹⁷ Ọ nātọ madu utọ, bú nri okwu-ugha; Ma emesia nkpuru-ájá gēju ya ọnu.

¹⁸ Èchìchè nile nēji ndum-ọdu guzosi ike: Gi were kwa ezi ndum-ọdu bue agha.

¹⁹ O nēkpughe ìzù nzuzo, bú onye nējeghari dika onye nā́ba àmà ọjọ. Agwakọta-kwa-la onwe-gi n'onye ji eḅuḅere-ọnu-ya abua arafu madu.

²⁰ Onye nākocha nna-ya ma-ọbu nne-ya, Oriọna-ya gānyu na nḅachi nke ọchichiri.

²¹ Ihe-nketa nke anānara ọsọsọ na mbu; Agaghi-agozi kwa ikpe-azu-ya.

²² Asila, M'gākwughachi ugwo ihe ọjọ: Le anya Jehova, Ọ gāzọputa kwa gi.

²³ Ihe-árú n'anya Jehova ka uzọ nkume-isi-ihe abua bu; Ihe-osìsì aghughọ adighi kwa nma.

²⁴ N'aka Jehova ka nzọ-ukwu nile nke madu nēsite; Màdu gēsi kwa aña ghọta uzọ-ya?

²⁵ Ọnyà mara madu ma ọ buru na o were ọsọsọ si, Ọ di nsọ, Ma mḅe ọ kwesiri nkwa o we ju ajuju.

²⁶ Ọ nāfuchapu ndi nēmebi iwu, bú eze mara ihe, Ọ nēme kwa ka wheel nsucha-ọka laghachi n'elu ha.

²⁷ Oriọna Jehova ka ume ndu madu bu, Nēgwuputa ime-ime-ala afọ nile.

²⁸ Ebere na ezi-okwu nēchebe eze: O ji kwa ebere akwagide oche-eze-ya.

²⁹ Ima-nma umu-okorobia ka ike-ha bu: Ihe-nsọpuru ndi-okenye ka isi-awọ bu kwa.

³⁰ Ufiri-utali nke nēmeru aru nēchichapu ihe ọjọ: Iti-ihe nēru kwa ime-ime-ala afọ.

ISI 21

Iyi di iche iche nke juputara na miri ka obi eze bu n'aka Jehova: N'ebe ọ bula nke nātọ Ya utọ ka Ọ nēwezuga ya.

² Uzọ ọ bula nke onye ọ bula ziri ezi n'anya-ya abua: Ma onye nātùzi obi nile ka Jehova bu.

³ Ime ezi omume na ihe ekpere n'ikpe Bu ihe Jehova nārọputa kari àjà.

⁴ Anya npako na obi di nganga, Ọbuná oriọna nke ndi nēmebi iwu, bu nmehie.

⁵ Èchìchè nile nke onye di nkọ nēdubà nání n'urù: Ma èchìchè nile nke onye ọ bula nke nēme ngwa nēdubà nání n'ikọ-ukọ.

⁶ Ikpa àkù site n'ire okwu-ugha Bu otù nku-ume anēfesa n'ifufe; ndi nāchọ àkù ahu nāchọ ọnwu.

⁷ Ipunara-madu-ihe nke ndi nēmebi iwu gēkpochapu ha; N'ihì na ha juru ime ihe ekpere n'ikpe.

⁸ Ihe ɓagorọ aɓagọ nke-uku ka uzọ onye ikpe maḅuru ya bu: Ma onye di ọcha n'obi, ọlu-ya ziri ezi.

⁹ Ọ di nma inọkwasi na nkuku elu ulo, Kari inọyere nwayi nēse okwu n'ulo bùru ibù.

¹⁰ Nkpuru-obi nke onye nēmebi iwu nāchọsi ihe ọjọ ike: Madu-ibe-ya abughi onye imere amara n'anya-ya.

¹¹ Mḅe anēri onye nākwa emò nra, anēme ka onye nēnweghi uche mara ihe: Ọzọ, mḅe anēme ka onye nke mara ihe nwe uche, ọ nānara ihe-omuma.

¹² Onye ezi omume nēnwe uche n'imeso ulo nke onye nēmebi iwu; Ọ nēkpù ndi nēmebi iwu iru n'ihì ihe ọjọ ha.

- ¹³ Onye nēkwuchipu nti-ya n'iti-nkpu nke onye nēnweghi ike, Ya onwe-ya gākpọ kwa nkpu, ma agaghi-aza ya.
- ¹⁴ Onyinye enyere na nzuzo nādaju iwe, Iri-ngo ezobere n'uwe-obi nādaju kwa ọnuma siri ike.
- ¹⁵ Ọ buru onye ezi omume ọ̀nù ime ihe ekpere n'ikpe; Ma nbibi diri ndi nālu ajọ ihe.
- ¹⁶ Madu nke nēsi n'uzọ ezi uche akpafu, Nime nkpọkọta nke ndi nādighi ndu ka o gēzu ike.
- ¹⁷ Onye ihe kọrọ ka onye nāhu ọ̀nù n'anya gābu: Onye nāhu manya-vine na manu n'anya agaghi-abu ọgaranya.
- ¹⁸ Ihe-nbaputa ibaputa onye ezì omume ka onye nēmebi iwu bu; Ọzọ, n'ọ̀nọdu ndi ziri ezi ka onye nāghọbu aghọbu nọ.
- ¹⁹ Ọ di nma inọ n'ala bú nání ọzara, Kari inọyere nwayi nēse okwu nākpasu kwa iwe.
- ²⁰ Àkù anāchọsi ike na manu di n'ebe-obibi nke onye mara ihe; Ma madu nzuzu nēloda ya.
- ²¹ Onye nābaso ezi omume na ebere Nāchọta ndu, na ezi omume, na nsọpuru.
- ²² Obodo ndi-dike ka onye nke mara ihe rigobàworo, O we me ka ike nke ikwesi-ntukwasi-obi-ya rida.
- ²³ Onye nēdebe ọnu-ya na ire-ya Nēdebe nkpuru-obi-ya ka ọ pua n'ahuhu nile.
- ²⁴ Onye-nganga na onye-npako, onye nākwa emò bu aha-ya, Ọ nālu ọlu n'iwe nērubiga ókè nke nganga.
- ²⁵ Ọchichọ siri ike nke onye-ume-ngwu nēme ka ọ nwua; N'ihì na aka-ya abua juru ilu ọlu.
- ²⁶ Ogologo ubọchi nile ka ọ chọsiworo ihe ike nke-uku: Ma onye ezi omume nēnye, ọ dighi-ebochi kwa aka-ya inye ihe.
- ²⁷ Àjà nke ndi nēmebi iwu bu ihe-árú: O gēsi kwa aña ghara ibu ihe-árú kari, m̀be o ji nzube ọjọ weta ya?
- ²⁸ Onye-àmà okwu-ugha gāla n'iyì: Ma onye nānu, rue m̀be ebighi-ebì ka o gēkwu.
- ²⁹ Onye nēmebi iwu emewo ka iru-ya sie ike: Ma onye ziri ezi, onye ahu nēdozi uzọ-ya nile.
- ³⁰ Ọ dighi amam-ihe di, ọ dighi kwa nghọta di, Ọ dighi kwa ndum-ọdu di, na ncherita-iru Jehova.
- ³¹ Inyinya bu ihe anēdoziri ubọchi agha: Ma Jehova nwe nzọputa.

ISI 22

- I**he anāroputa ka ezi aha bu kari ọtutu àkù, Amara di kwa nma kari ọla-ọcha na ọla-edo.
- ² Ọgaranya na ọbeye ezutewo: Onye meworo ha nile bu Jehova.
- ³ Onye nwere ezi uche ahuwo ihe ọjọ, we zobe onwe-ya: Ma ndi nēnweghi uche agabigawo, ewe rie ha nra.
- ⁴ Ọkpukpu-ọlu nke obi ume-ala na egwu Jehova Bu àkù, na nsọpuru, na ndu.
- ⁵ Ogwu na ibudu di n'uzọ onye ịagorọ aịagọ n'obi: Onye nēdebe nkpuru-obi-ya gānọ ha n'ebe di anya.
- ⁶ Zulite nwata dika uzọ-ya si di, Ọbuná m̀be o mere okenye ọ gaghi-esi nime ya wezuga onwe-ya.
- ⁷ Ọgaranya nāchi ndi-ọbeye, Ọzọ, orù ka onye nēbiri ego buru onye-nbinye.
- ⁸ Onye nāgha ajọ omume dika nkpuru gēwe ajọ ihe dika ihe-ubi: Nkpa-n'aka nke nrubiga

ókè nke iwe-ya gāgwusi kwa.

⁹ Onye nwere anya ọma, onye ahu ka agāgozi; N'ihì na o werewo nri-ya ufodu nye onye nēnweghi ike.

¹⁰ Chupu onye nākwà emò, ise-okwu gāpu kwa; E, iru-uka na nlelì gākwusi.

¹¹ Onye nāhu idi-ocha nke obi n'anya, Eyì-ya ka eze gābu n'ihì amara nke ebughere-ọnu-ya abua.

¹² Anya abua nke Jehova echebewo onye-ihe-omuma, Ma Ọ nēkpù okwu nile nke onye-nghọbu iru.

¹³ Onye-ume-ngwu asiwo, Ọdum di n'èzí: N'etiti amá ka agēbum.

¹⁴ Ọbù nke miri emi ka ọnu ndinyom nābughi nwunye-gi bu: Onye Jehova nēwesa oké iwe gādabà nime ya.

¹⁵ Uche ịagorọ aịagọ bu ihe ekekwaworo n'obi nwata; Ma nkpa-n'aka nke idọ-aka-na-nti gēme ka ọ di anya n'ebe ọ nọ.

¹⁶ Onye nēmebu onye nēnweghi ike ime ka àkù nke aka ya ba uba, Ya na onye nēnye ọgaranya ihe gābiaru nání ihe-ukọ.

¹⁷ Tọ nti-gi n'ala, nu okwu nile nke ndi mara ihe, Tukwasi kwa obi-gi n'ihe-omumam.

¹⁸ N'ihì na ọ di uto mbe i debe ha n'afọ-gi, Mbe ha gēguzosi ike n'otù n'elu ebughere-ọnu-gi abua.

¹⁹ Ọ bu ka ntukwasi-obi-gi we di na Jehova Ka m'meworo ka i mara ha ta, ọbuná gi onwe-gi.

²⁰ Èdetaghm i isi ihe Nime ndum-odu di iche iche na ihe-omuma;

²¹ Ime ka i mara ikwesi-ntukwasi-obi nke okwu-ọnu nile nke ezi-okwu, Ka i we weghachiri ndi nēzite gi okwu-ọnu nile nke bu ezi-okwu?

²² Anapula onye nēnweghi ike ihe n'ike, n'ihì na onye nēnweghi ike ka ọ bu, Azọpia-kwa-la onye ewedara n'ala n'ọnu-uzọ-ama:

²³ N'ihì na Jehova gēkpe ọnu-ha, We punara ndi ahu ndu, bú ndi nāpunara ha ihe.

²⁴ Gi na onye-iwe abula eyì; I gaghi-eso kwa onye-omuma ba n'ulo:

²⁵ Ka i we ghara imuta uzọ-ya nile, We wetara nkpuru-obi-gi ọnyà.

²⁶ Abula otù nime ndi gānara madu n'aka, Abu-kwa-la otù nime ndi nọ na mbe bayere ugwo di iche iche.

²⁷ Ọ buru na i nweghi ihe ikwu ugwo, N'ihì gini ka ọ gānapu ihe-ndina-gi n'okpuru gi?

²⁸ Ewezugala ókè-ala nke diworo mbe ebighi-ebi, Nke nna-gi-hà kpaworo.

²⁹ Ì huwo madu nke nēme ngwa n'ije-ozì-ya? n'iru ndi-eze ka o gēguzo onwe-ya; Ọ gaghi-eguzo onwe-ya n'iru ndi anāmaghi aha-ha.

ISI 23

Mbe i soro onye nāchi achi iri nri, Ghota nke-oma onye ahu nke nọ n'iru gi;

² Tukwasi kwa mma n'akpiri-gi, Ma ọ buru na onye nri-ya nātọ ya uto ka i bu.

³ Achọsila nri uto ya ike; Ebe nri ahu bu nri okwu-ugha.

⁴ Adọbula onwe-gi n'olu ibu ọgaranya; Site na nghota-gi ra ya aka.

⁵ Ì gātukwasi anya-gi abua na ya? ọ dighi kwa: N'ihì na àkù nēmere onwe-ya nkù n'ezie, Dika ugo ka ọ nēfesi n'elu-igwe.

⁶ Erila nri nke onye nwere anya ọjọ, Achosi-kwa-la nri uto ya ike:

⁷ N'ihì na dika o si echè èchìchè na nkpuru-obi-ya, otú a ka ọ di: Rie ihe, ñu kwa ihe-

ọnu, ka ọ nāsi gi; Ma obi-ya adighi n'ebe i nọ.

⁸ Iberibe-nri-gi nke i riworo ka i gābọputa, Okwu-gi nile nke di uto ewe funari gi.

⁹ Ekwula okwu na nti onye-nzuzu; N'ih na ọ gēleda ezi uche nke okwu-gi nile anya.

¹⁰ Ewezugala ókè-ala nke diworo mbe ebighi-ebi; Abà-kwa-la n'ohia ọ bula nke umu-nbei:

¹¹ N'ih na Onye-nbaputa-ha di ike; Ya onwe-ya gēkpe onu-ha megide gi.

¹² Me ka obi-gi ba n'idọ-aka-na-nti, Me kwa ka nti-gi abua ba n'okwu-onu nile nke ihe-omuma.

¹³ Ebochila idọ-aka-na-nti n'aru nwata: Mbe i gēji nkpa-n'aka tie ya, ọ gaghi-anwu.

¹⁴ Gi onwe-gi gēji nkpa-n'aka tie ya, We naputa nkpuru-obi-ya n'ala-mọ.

¹⁵ Nwam, ọ buru na obi-gi mara ihe, Obim gāhūri, ọbuná nkem:

¹⁶ Akurum abua gāwuli kwa n'ohi, Mbe ebuere-onu-gi abua nēkwu ihe ziri ezi.

¹⁷ Ekwela ka obi-gi kwoso ndi-nmehie ekworo: Kama n'egwu Jehova ka i gānọ ogologo ubochi nile.

¹⁸ N'ih na odi-n'iru aghaghi idi; Agaghi-ebipu kwa olile-anya-gi.

¹⁹ Nuru, gi onwe-gi, nwam, we mara ihe, Me kwa ka obi-gi gazi agazi n'uzọ.

²⁰ Anọla n'etiti ndi nāhubiga manya-vine ókè; N'etiti ndi nēribiga anu ókè:

²¹ N'ih na onye nāhubiga manya ókè na onye nēribiga ihe ókè ka agānapu ihe nile: Ọ bu kwa nkirika ákwà ka òrù-ura gēyikwasi madu.

²² Ge nna-gi, bú onye muru gi, nti, Eleda-kwa-la nne-gi anya mbe o mere agadi.

²³ Zuta ezi-okwu, ere-kwa-la ya; E, amam-ihe, na idọ-aka-na-nti, na nghota.

²⁴ Nna nke onye ezi omume gēteghari egwú oh nke-uku: Onye nāmu kwa onye mara ihe gāhūri onu na ya.

²⁵ Ka nna-gi na nne-gi nūria, Ka nwanyi muworo gi teghari kwa egwú oh.

²⁶ Nwam, nyem obi-gi, Ka uzom nile to kwa anya-gi abua uto.

²⁷ N'ih na obu nke miri emi ka nwanyi nke nākwà iko bu; Olùlù nke di nkpa ka nwanyi nābughi nwunye-gi bu.

²⁸ E, nwanyi ahu nēche anwu dika onye nāpunara madu ihe, Ọzọ, ndi-nghobu n'etiti madu ka ọ nēme ka ha ba uba kari.

²⁹ Ònye nwere ahuhu? ònye nwere iru-újú? ònye nwere ise-okwu? Ònye nwere ntamu? ònye nwere obu-mma n'efu? Ònye nwere anya nācha obara-obara?

³⁰ Ọ bu ndi nānọ na manya-vine ogologo mbe; Ndi nābà n'ulo ichoputa manya agwara agwa.

³¹ Elekwasila manya-vine anya mbe ọ nācha obara-obara, Mbe ọ nēnye udi-ya n'iko, Mbe ọ nāsughari n'iko nke-oma:

³² N'ikpe-azu-ya ọ bu dika agwo ka ọ nāta, Ọ bu kwa dika aju-ala ka ọ nātu.

³³ Anya-gi abua gāhu ndinyom nābughi nwunye-gi, Obi-gi gēkwu kwa okwu ipakuta Chineke azu.

³⁴ I gādi kwa ka onye nēdina n'etiti oké osimiri, Ma-ọbu dika onye nēdina n'elu akpu-ubọ.

³⁵ Ha etiḡuwom, ka i gāsi, ariaghm ọria; Ha apiawom ihe, amaghm: Òle mbe m'gēteta? m'gāchọ kwa ya ọzọ.

Ekwosola ndi ọjọ ekworo, Achọsi-kwa-la ike inọ n'etiti ha:

² N'ihì na ipunara-madu-ihe ka obi-ha nātughari, Okwu nmebu ka ebuḅere-ọnu-ha nēkwu.

³ Amam-ihe ka eji ewu ulo; Ọ bu kwa nghota ka eji eme ka o guzosie ike:

⁴ Site kwa n'ihe-omuma ka ime-ulo-ya nile nējuputa N'akù nile di oké ọnu-ahia di kwa utọ.

⁵ Onye mara ihe di ike; E, onye nwere ihe-omuma nēme ka ike nwe ume.

⁶ N'ihì na ezi ndum-odu ka i gēji eburu onwe-gi agha: Ọzọ, nzọputa di n'ọtutu ndi nādu odu.

⁷ Amam-ihe adikara onye uche-ya ɓagorọ aɓago elu: Ọ dighi-asaghe ọnu-ya n'ọnu-uzọ-ama.

⁸ Onye nēchè ime ihe ọjọ, Ya ka agākpọ onye-nwe nzube ọjọ nile.

⁹ Nzube nke onye uche-ya ɓagorọ aɓago bu nmehie: Ọzọ, ihe-árú n'anya madu ka onye nke nākwa emò bu.

¹⁰ Ọ buru na i di ume-ngwu n'ubochi ahuhu, Ike-gi pere npe.

¹¹ Naputa ndi anāchigara ọnwu, Ndi ahu kwa anēwezuga n'ọnoḅu-ha nye n'obuḅu, gi lezie anya ka i ɓochie ha.

¹² Mḅe i si, Le, ayi amaghi ihe a: Onye nātùzi obi nile, Ònye ahu adighi-aghota? Onye nēche kwa nkpuru-obi-gi nche, Ònye ahu adighi-ama? Ọ gaghi-enyeghachi kwa madu dika ọlu-ya si di?

¹³ Nwam, racha manu-añu, n'ihì na ọ di nma; Ya na manu-añu nke si n'ubuḅọ-manu-añu nābusi, nke nātọ okpo-ọnu-gi utọ:

¹⁴ Mara na otù a ka amam-ihe diri nkpuru-obi-gi: Ọ buru na i chotawo ya, ọdi-n'iru gādi kwa, Agaghi-ebipu kwa olile-anya-gi.

¹⁵ Gi onye nēmebi iwu, echela anwu imegide ebe-obibi onye ezi omume; Apunarala ya ebe-izu-ike-ya:

¹⁶ N'ihì na ubò asa ka onye ezi omume nāda, bili kwa ọzọ: Ma ndi nēmebi iwu nāsu ngongọ n'ihe ọjọ.

¹⁷ Añurila mḅe onye-iro-gi nāda, Ka obi-gi ghara kwa iteghari egwú ọñù mḅe ọ nāsu ngongọ:

¹⁸ Ka Jehova we ghara ihu ya, o we ọjọ n'anya-Ya, O we me ka iwe-Ya si n'aru ya laghachi.

¹⁹ Emela ka iwe-gi di ọku n'ihì ndi nēme ihe ọjọ; Ekwosola ndi nēmebi iwu ekworo.

²⁰ N'ihì na ọdi-n'iru agaghi-adiri onye ọjọ; Oriona ndi nēmebi iwu gānyu.

²¹ Nwam, tua egwu Jehova na eze: Agwakotala onwe-gi na ndi nēnwọ enwo:

²² N'ihì na ọ bu na mberede ka nhuju-anya-ha gēbili; Ọdida nke ha abua kwa, ònye mara ya?

²³ Ndia bu kwa okwu nke ndi mara ihe. Imata iru madu n'ikpé adighi nma.

²⁴ Onye nāsi onye nēmebi iwu, Onye ezi omume ka i bu; Ndi nile di iche iche gākpọlu ya, mba nile gēwesa ya iwe:

²⁵ Ma ndi nābara ya nba ka ọ gādi utọ, Ọ bu kwa ndi ahu ka ezi ngozi gābiakwasi.

²⁶ O ji ebuḅere-ọnu-ya abua esutu ọnu, Bú onye nāza okwu ziri ezi.

²⁷ Dozie ije-ozì-gi n'èzí, Jikere-kwa-ra ya onwe-gi n'ọhia; Emesia wu kwa ulo-gi.

²⁸ Abula onye-àmà megide madu-ibe-gi n'efu; Ì gēji kwa ebuḅere-ọnu-gi abua rafu?

²⁹ Asila, Dika o siri mem, otú a ka m'gēme ya; M'gēnyeghachi onye ahu dika ọlu-ya si di.

³⁰ N'akuku ubi onye-ume-ngwu ka m'gabigara, Na n'akuku ubi-vine nke madu obi amam-ihe koro;

- ³¹ Ma, le, o púchiri n'ogwu, Akuba kpuchiri iru-ya, Akwada-kwa-ra m̀bidi nkume ya.
- ³² Mu onwem we hu, m'we tukwasi obim na ya: Ahurum ya, we nata idọ-aka-na-nti.
- ³³ Nwa ura ntà, nwa irù-ura ntà, Nwa ikpakọba-aka ntà idina ala:
- ³⁴ Oḅeye-gi ewe bia dika onye nējeghari ipunara madu ihe; Ihe-ukọ-gi kwa, dika nwoke ji ọta.

ISI 25

- N**dia bu kwa ilu Solomon turu, nke ndi Hezeakaia, bú eze Juda, deputara n'akwukwọ.
- ² Ọ bu nsọpuru Chineke izobe okwu: Ma nsọpuru ndi-eze bu igwuputa ala okwu.
- ³ Elu-igwe n'idi-elu-ya, na ala n'omimi-ya, Na obi ndi-eze, ọ dighi ngwuputa di ha.
- ⁴ Wepu afuru-uzu n'ọla-ọcha, Ihe ewe putara onye nānucha ọla:
- ⁵ Wepu onye nēmebi iwu n'iru eze, Oche-eze-ya ewe guzosie ike n'ezi omume.
- ⁶ Asọpurula onwe-gi n'iru eze, Eguzo-kwa-la n'ọnọdu ndi uku:
- ⁷ N'ih i na ọ di nma ka asi gi, Rigota ebe a; Kari ka eme ka i di ala n'iru onye amara aha-ya, Onye anya-gi abua huworo.
- ⁸ Apula ngwa ngwa ise okwu, Ka o we ghara ibu na i maghi ihe i gēme n'ikpe-azu-ya, Mḅe madu-ibe-gi etiyewo gi n'ọnọdu-ihere.
- ⁹ Gi na madu-ibe-gi kwurita okwu-ikpe-gi, Ekpughe-kwa-la izù nzuzo nke onye ọzọ:
- ¹⁰ Ka onye nke nānu ya we ghara ikwulu gi, Akukọ ihe ọjọ gi ewe ghara isi n'ebe i nọ laghachi.
- ¹¹ Nkpuru-osisi apple ọla-edo nime nkata ọla-ọcha Ka okwu ekwuru na mḅe kwesiri ya bu.
- ¹² Nḅa-aka ọla-edo na ihe-ichọ-nma nke ọla-edo ọma Ka onye nāba nba nke mara ihe bu na nti nke nānu ihe.
- ¹³ Dika oyi snow n'ubọchi owuwe-ihe-ubi, Otú a ka ukọ nke kwesiri ntukwasi-obi diri ndi nēziga ya; Ọ bu kwa nkpuru-obi ndi-nwe-ya ka ọ nēwelata.
- ¹⁴ Igwe-oji na ifufe nke miri-ozuzo nādighi Ka onye nke nānya isi n'oniyinye okwu-ugha bu.
- ¹⁵ Site n'eweghi iwe ọsọsọ ka anāràye onye-isi, Ire nrò nānyaji kwa ọkpukpu.
- ¹⁶ Ọ bu manu-añu ka i chọtaworo? racha nke gēzuru gi; Ka i we ghara iriju ya afo, we ọọ ya.
- ¹⁷ Me ka ukwu-gi kọ ukọ n'ulo madu-ibe-gi; Ka ihe-gi we ghara iju ya afo, o we kpo gi asì.
- ¹⁸ Otùtù-agma na mma-agma na àkú di nkọ Ka onye nke nāḅa àmà okwu-ugha megide madu-ibe-ya bu.
- ¹⁹ Ezé nyajiri anyaji na ukwu chikwa-puru echikwapu Ka itukwasi onye-nghọbu obi n'ubọchi ahuhu bu.
- ²⁰ Dika onye nēyipu uwe n'ubọchi oyi, dika manya ḅara uka n'elu akanwu, Otú a ka onye nābùru obi jọrọ njọ abù di.
- ²¹ Ọ buru na agu nāgu onye nākpọ gi asì, gi me ka o rie nri; Ọ buru kwa na akpiri nākpọ ya nku, gi me ka ọ nua miri:
- ²² N'ih i na icheku nēre ọku ka i nāgukwasi n'isi-ya, Jehova gākwughachi kwa gi.
- ²³ Ifufe Ugwu nāmuputa oké miri-ozuzo: Ọ bu kwa iru oké iwe ka iré nēkwu okwu-azu nāmuputa.
- ²⁴ Ọ di nma inọkwasi na nkuku elu ulo, Kari inoyere nwayi nēse okwu n'ulo bùru ibù.
- ²⁵ Dika miri oyi si adiri nkpuru-obi nāda #mbà, Otú a ka okwu ọma anuru site n'ala di anya di.

- ²⁶ Isi-iyi azọtọrọ azọtọ na ebe-nsuputa-miri bibiri ebibi Ka onye ezi omume nke anēwezuga n'ọnọdu-ya n'iru onye nēmebi iwu bu.
- ²⁷ Iracha manu-añu ri nne adighi nma: Otú a ọ buru na madu egwuputa ala nsọpuru-ha ọ bughi nsọpuru.
- ²⁸ Obodo etikporọ etikporọ nke m̀bidi nādighi Ka onye ọ bula nke nādighi-ebọchi mọ-ya bu.

ISI 26

- D**ika snow na m̀be okpom-ọku, na dika miri-ozuzo na m̀be owuwe-ihe-ubi, Otú a nsọpuru amaghi nma nye onye-nzuzu.
- ² Dika nnunu na nfeghari-ya, dika eleke n'ofufe-ya, Otú a nkọcha adighi-abia n'efu.
- ³ Utari diri inyinya, bridle diri inyinya-ibu, Nkpa-n'aka di-kwa-ra azu ndi-nzuzu.
- ⁴ Azala onye-nzuzu dika uche-ya ́agorọ áagọ si di, Ka i we ghara idi ka ya, ọbuná gi onwe-gi.
- ⁵ Za onye-nzuzu dika uche-ya ́agorọ áagọ si di, Ka o we ghara ibu onye mara ihe n'anya-ya.
- ⁶ Onye nēbipu ukwu onwe-ya na onye nāñu ime-ihe-ike dika miri Ka onye ahu bu nēzi ozi site n'aka onye-nzuzu.
- ⁷ Ogwe-ukwu abua nke onye-ngwurọ nākwu efe: Otú a ka ilu di n'ọnu ndi-nzuzu.
- ⁸ Dika akpa nkume di iche iche nke di oké ọnu-ahia n'obo nkume, Otú a ka onye nēnye onye-nzuzu nsọpuru di.
- ⁹ Dika ogwu nke dumiworo n'aka onye nāñubiga manya ókè, Otú a ka ilu n'ọnu ndi-nzuzu di.
- ¹⁰ Onye-ọkà nākpụ ihe nile, Ma onye nēgo onye-nzuzu ilu ọlu di ka onye nēgo ndi nāgabiga agabiga.
- ¹¹ Dika nkita nke chighariworo ọzọ n'ihe ọ ́orọ, Otú a ka onye-nzuzu di nke nēme kwa ihe uche-ya ́agorọ áagọ ọzọ.
- ¹² Ì huwo onye ọ bula nke bu onye mara ihe n'anya-ya? Olile-anya diri onye-nzuzu kari onye ahu.
- ¹³ Onye-ume-ngwu asiwo, Ọdum di n'uzọ; Ọdum di n'amá.
- ¹⁴ Dika ibo-ọnu-uzọ si emeghari n'ihe-nkoye-ya, Otú a ka onye-ume-ngwu nēmeghari n'ihe-ndina-ya.
- ¹⁵ Onye-ume-ngwu esumiwo aka-ya n'ọkwa; Ọ nāgwu ya ike iweghachi ya n'ọnu-ya.
- ¹⁶ Onye-ume-ngwu bu onye mara ihe n'anya-ya Kari madu asa ndi nāzaghachi okwu n'ezi uche.
- ¹⁷ Onye nējide nkita na nti ka ọ bu, Bú onye nāgabiga, nēwebiga iwe ókè n'ihì ise-okwu nābughi nke ya.
- ¹⁸ Dika onye-ará nke nātu àkú nēre ọku, Na àkú, na ọnwu;
- ¹⁹ Otú a ka onye ahu di nke ghoḅuworo madu-ibe-ya, We si, Ọ bughi egwú ka m'nēgwu?
- ²⁰ M̀be nkú nādighi ọku gānyu: Otú a m̀be ọ dighi onye nēkwu okwu-azu, ise-okwu gādaju.
- ²¹ Dika icheku si di n'ebe icheku nēre ọku di, na dika nkú si di n'ebe ọku di; Otú a ka onye nēse okwu di ime ka ilu-ọgù nwuru ọku.
- ²² Okwu nile nke onye nēkwu okwu-azu di ka iberibe-nri di iche iche nātọ utọ nke-uku, Okwu ahu aridawo kwa n'ime-ime-ala afọ.

- ²³ Ejùjù nke amachitaworo n'afuru-uzu ọla-ọcha Ka ebuḅere-ọnu nke nēre ọku na obi ọjọ bu.
- ²⁴ Ebuḅere-ọnu-ya abua ka onye nke nākpọ asì nēji buru onye-iru-abua, Ma nime onwe-ya ka ọ nētiye aghughọ:
- ²⁵ Mḅe olu-ya nēkwu amara, ekwela ya; N'ihì na ihe-árú asa di n'obi-ya.
- ²⁶ Ọ bu ezie na ikpọ-asi-ya jì nrafu ekpuchi onwe-ya, Ma agēkpughe ihe ọjọ ya nime nkpọkọta ndi-ya.
- ²⁷ Onye nēgwu olùlù, nime ya ka ọ gādabà: Ọzọ, onye nākpọre nkume, ya ka ọ gālaghachikuru.
- ²⁸ Ire okwu-ugha nākpọ ndi o gwepiaworo asì; Ọzọ, ọnu nke nēkwu ire-utọ nākpata nnuda.

ISI 27

Anyala isi bayere echi; N'ihì na i maghi ihe chi gābọ.

- ² Ka onye ala ọzọ to gi, ma ọ bughì ọnu-gi; Ka onye mba ọzọ to gi, ma ekwela ka ebuḅere-ọnu-gi abua to gi.
- ³ Nkume di arọ, ájá bu kwa ibú; Ma nkpasu-iwe nke onye uche-ya ɓagorọ aɓagọ di arọ kari ha abua.
- ⁴ Ihe nēnweghi obi-ebere ka ọnuma bu, iju-miri ka iwe bu kwa; Ma ònye gēguzo n'iru ekworo?
- ⁵ Ọ di nma, bú iba-nba n'ìhè, Kari ihu-n'anya nke ezobeworo ezobe.
- ⁶ Ihe kwesiri ntukwasi-obi ka oḅuḅu-mma nile nke onye nāhu gi n'anya bu: Ma ihe riri nne ka nsutu-ọnu nke onye nākpọ gi asì bu.
- ⁷ Nkupuru-obi nke rijuworo afo nāzoda manu-aḅu nke si n'uḅuḅọ-manu-aḅu nābusi: Ma ihe nile ọ bula nke nēlu ilu nātọ nkpuru-obi agu nāgu utọ.
- ⁸ Dika nnunu nke nēsi n'akwu-ya efefu, Otú a ka madu di nke nēsi n'ọnọdu-ya akpafu.
- ⁹ Manu na ihe-nsure-ọku nke nēsi ísì utọ nēme ka obi ñuria: Otú a ka utọ eyì madu di nke sitere na ndum-ọdu nke nkpuru-obi.
- ¹⁰ Arapula eyì-gi na eyì nna-gi; Abà-kwa-la n'ulo nwa-nne-gi n'ubochi nhuju-anya-gi: Ọ di nma, bú aḅata-obi nke nọ nso, Kari nwa-nne nke nọ n'ebe di anya.
- ¹¹ Mara ihe, nwam, we me ka obim ñuria, Ka m'we zaghachi onye nātam uta okwu.
- ¹² Onye nwere ezi uche ahuwo ihe ọjọ, we zobe onwe-ya: Ma ndi nēnweghi uche agabigawo, ewe rie ha nra.
- ¹³ Chiri uwe-ya, bú onye nọworo onye ala ọzọ na mbe; N'ọnọdu nwanyi nābughi nwunye-ya nara ya onwe-ya n'ihe-ibe.
- ¹⁴ Onye jì oké olu agozi madu-ibe-ya, nke nēbili n'isi-ututu ime ya, Nkọcha ka agāgu ngozi ahu nye ya.
- ¹⁵ Miri-otutu nke nātu mḅe nile n'ubochi oké miri-ozuzo, Ya na nwanyi nke nēse okwu yiri:
- ¹⁶ Onye nēzobe ya ezobewo ifufe, Ọ bu kwa manu ka aka-nri-ya nēzute.
- ¹⁷ Ígwè nāmucha ígwè; Otú a ka madu nāmucha iru eyì-ya.
- ¹⁸ Onye nēche osisi fig gēri nkpuru-ya; Ọ bu kwa onye nāriba onye-nwe-ya ama ka agāsopuru.
- ¹⁹ Dika miri si eme ka iru hu iru, Otú a ka obi nēme ka madu hu madu.
- ²⁰ Afọ adighi-eju ala-mọ na ebe-ila-n'iyì; Otú a afọ adighi-eju anya abua nke madu.

- ²¹ Ite eji anucha ihe diri ọla-ọcha, oké ọku di-kwa-ra ọla-edo, Anānwa kwa onye ọ bula site n'otuto-ya.
- ²² Ọ buru na i ji aka-íkwè supia onye uche-ya ọ́agọ́rọ́ aḅagọ́ n'íkwè n'etiti ọ́ka asuru asu, Uche-ya ọ́agọ́rọ́ aḅagọ́ agaghi-esi n'aru ya wezuga onwe-ya.
- ²³ Mara iru igwè ewu na aturu-gi nke-ọ́ma, Tukwasi obi-gi n'igwè anu-ulo-gi nile:
- ²⁴ N'ihì na ọ́ bughì rue mḅe ebighi-ebi ka àkù di; Okpu-eze kwa, ọ́ nādiru ọ́bọ́ nile?
- ²⁵ Ekpopuwo ahihia, ewe hu ahihia ndu, Chikọta kwa ihe-ọ́kukú nile nke ugwu nile.
- ²⁶ Umu-aturu diri uwe-oyiyi-gi, Ọ́nu-ahia nke ọ́hia-gi ka ewu bu kwa:
- ²⁷ Ara ewu gēzu-kwa-ra nri-gi, zu-kwa-ra nri ulo-gi; Buru kwa ihe gēdebe umu-aḅọghọ-gi ndu.

ISI 28

- N**di nēmebi iwu aḅalagawo mḅe ọ́ dighi onye nāchu ha: Ma ndi ezi omume nwere ntukwasi-obi dika ọ́dum.
- ² N'ihì njehie nke ala ha di ọ́tutu, bú ndi-isi-ya: Ma site na madu nwere nghọta na ihe-ọ́muma ka ọ́nọdu-ya gādigide ogologo mḅe.
- ³ Nwoke bu ọ́beye nke nēmeḅu ndi nēnweghi ike, Ọ́ di ka miri-ozuzo nke nāzachapu ihe, nri we ghara idi.
- ⁴ Ndi nārapu iwu nēto onye nēmebi iwu, Ma ndi nēdebe iwu nāluso ha ọ́gù.
- ⁵ Ndi ọ́jọ́ adighi-aghọta ikpé: Ma ndi nāchọ́ Jehova nāghọta ihe nile.
- ⁶ Ọ́ di nma, bú ọ́beye nke nēje ije n'izu-okè-ya, Kari onye ọ́agọ́rọ́ aḅagọ́ n'uzọ́-ya abua, ọ́ bu ezie na onye ahu bu ọ́garanya.
- ⁷ Onye nēdebe iwu bu nwa nāghọta ihe: Ma onye bu eyì ndi nēribiga ihe ókè nētiye nna-ya n'onọdu-ihere.
- ⁸ Onye nēme ka àkù-ya ba uba site n'inara uma na ọ́muru-nwa, Ọ́ nēkpokọta ya nye onye nēmere ndi nēnweghi ike amara.
- ⁹ Onye nēwezuga nti-ya n'inu iwu, Ọ́buná ekpere-ya bu ihe-árú.
- ¹⁰ Onye nēme ka ndi ziri ezi waghari n'uzọ́ ọ́jọ́, N'olùlù nke aka ya ka ya onwe-ya gādabà: Ma ndi zuru okè gēketa ezi ihe.
- ¹¹ Onye mara ihe n'anya-ya ka ọ́garanya bu; Ma onye nēnweghi ike nke nāghọta ihe nēgwuputa ala-ya.
- ¹² Mḅe obi ndi ezi omume nāto ha uto, ọ́tutu ima-nma di: Ma mḅe ndi nēmebi iwu nēbili, agāchọ́ madu achọ́.
- ¹³ Onye nēkpuchi njehie-ya nile, ọ́ gaghi-agara ya: Ma onye nēkwuputa ha, nke nārapu kwa ha, agēnwe obi-ebere n'aru ya.
- ¹⁴ Onye ihe nāgara nke-ọ́ma ka madu ahu bu nke nātu oké egwu mḅe nile: Ma onye nēme ka obi-ya sie ike gādabà n'ihè ọ́jọ́.
- ¹⁵ Ọ́dum nke nāḅo uja na anu-ọ́hia bear nke nāḅaghari Ka onye nēmebi iwu nke nāchi ndi nēnweghi ike bu.
- ¹⁶ Gi onye-ndú nke nghọta kọ́rọ́, nke bu kwa onye-nmeḅu uku, Onye nākpọ́ urù nēzighi ezi asì gēme ka ubọchi-ya nile di ogologo.
- ¹⁷ Madu nke ọ́bara madu nānyịḅu, Rue olùlù ka ọ́ gāḅalaga; ka onye ọ́ bula ghara ijide ya.
- ¹⁸ Onye nēje ije n'izu-okè ka agāzọputa: Ma onye ọ́agọ́rọ́ aḅagọ́ n'uzọ́ abua gāda ngwa ngwa.

- ¹⁹ Onye nālu ala-ubi-ya, afo gēju ya na nri: Ma onye nābaso ihe-efu di iche iche, afo gēju ya n'ibu-oḃeye.
- ²⁰ Onye o bula nke kwesiri ntukwasi-obi gēnwe otutu ngozi: Ma onye nānukpo onwe-ya ibu oḡaranya, agaghi-agu ya n'onye nēmeghi ihe oḡo.
- ²¹ Imata iru madu n'ikpé adighi nma: O dighi kwa nma ka madu ji n'ih iiberibe nri nējehie.
- ²² Onye nābaso àkù ka onye nwere anya oḡo bu, Ma o maghi na ihe-ukḡ gābiakute ya.
- ²³ Onye nābara madu nba gēmesia huta amara Kari onye nēkwu ire-utḡ.
- ²⁴ Onye nānapu nna-ya ma-oḡbu nne-ya ihe n'ike, si, O dighi njehie o bu; Onye ejikḡtaworo ya na onye-nbibi ka o bu.
- ²⁵ Onye nkpuru-obi-ya di nganga nākpali ise-okwu: Ma onye nātukwasi Jehova obi, agēme, ya ka o ma abuba.
- ²⁶ Onye nātukwasi obi n'obi nke aka ya, onye ahu bu onye-nzuzu: Ma onye nēje ije n'amam-ihe, onye ahu ka agēme ka o wepuga onwe-ya.
- ²⁷ Onye nēnye oḃeye ihe, ihe adighi-akḡ ya: Ma onye nēzobe anya-ya abua, agābu ya otutu onu.
- ²⁸ Mḡe ndi nēmebi iwu nēbili, madu ezobe onwe-ya: Ma mḡe ha nāla n'iyì, ndi ezi omume aba uba.

ISI 29

Onye anābara nba otutu mḡe ma o nēkwesi olu-ya ike, N'otù ntabi-anya ka agētipia ya, o dighi kwa ngwḡta di.

- ² Mḡe ndi ezi omume nāba uba kari, ndi ala-ha nānuri: Ma mḡe onye nēmebi iwu nāchi achi, ndi ala-ya nēze ume.
- ³ Onye o bula nke nāhu amam-ihe n'anya nēme ka nna-ya nūria: Ma onye bu eyì nke ndinyom nākwa iko nāla àkù-ya n'iyì.
- ⁴ Eze nēji ikpé ziri ezi eme ka ala-ya guzo: Ma onye nānara onyinye nākwada ya.
- ⁵ Nwoke nke nāḡwa madu-ibe-ya okwu ire-utḡ Nāḡasara nzḡ-ukwu-ya nile uḡu.
- ⁶ Na njehie onye oḡo ka onyà di: Ma onye ezi omume nēti nkpu onù nānuri kwa.
- ⁷ Onye ezi omume nāmata okwu-ikpe nke ndi nēnweghi ike: Onye nēmebi iwu adighi-aghḡta ihe-omuma.
- ⁸ Ndi nākwa emò nāfuye oku n'obodo: Ma ndi mara ihe nēme ka iwe laghachi azu.
- ⁹ O buru na onye mara ihe esoro onye uche-ya ḡagḡo aḡagḡo kpe ikpe, Ma o nwere onuma ma o chiri oḡhì, izu-ike adighi kwa.
- ¹⁰ Ndi-oḡara nākpḡ onye zuru okè asì: Ma ndi ziri ezi nāchḡ oḡi-nma nkpuru-obi-ya.
- ¹¹ Mḡ nile nke onwe-ya ka onye-nzuzu nēme ka o puta ìhè: Ma onye mara ihe nēḡochi mḡ-ya, nēme kwa ka o dajua.
- ¹² O buru na onye nāchi achi aña nti okwu-ugha, Ndi nile nējere ya ozi bu ndi nēmebi iwu.
- ¹³ Oḃeye na onye-nmḡu ezutewo: Onye nēnye anya ha abua ìhè bu Jehova.
- ¹⁴ Eze nke nēkpe ndi nēnweghi ike ikpe n'ikwesi-ntukwasi-obi, Oche-eze-ya gēguzosi ike rue mḡe ebighi-ebi.
- ¹⁵ Nkpa-n'aka na iba-nba nēnye amam-ihe: Ma nwata nke anārapu n'onwe-ya nēme ka ihere me nne-ya.
- ¹⁶ Mḡe ndi nēmebi iwu nāba uba kari, njehie nāba kwa uba kari: Ma ndi ezi omume gēlekwasi oḡida-ha.

- ¹⁷ Dọ nwa-gi aka na nti, ọ gēme kwa ka i zu ike; E, ọ gēnye nkpuru-obi-gi ihe-utọ.
- ¹⁸ M̀be ọ̀hù nādighi, ndi ala ahu adighi nchikọta: Ma onye nēdebe iwu, ihe nāgara onye ahu nke-oma.
- ¹⁹ Ọ bughi okwu agēji dọ orù aka na nti: N'ihì na ọ bu ezie na ọ nāghọta, ma ọ dighi ihe ọ nāza.
- ²⁰ Ì huwo onye ọ bula nānukpọ onwe-ya n'okwu-ya nile? Olile-anya diri onye-nzuzu kari onye ahu.
- ²¹ Onye zutọworo orù-ya site na nwata, N'ikpe-azu-ya orù ahu gāghọ kwa nwa.
- ²² Onye-iwe nākpali ise-okwu, Ọzọ, onye nēnwe ọnuma ri nne nējehie ri nne.
- ²³ Npako madu gēme ka ọ di ala: Ma onye mọ-ya di ala nējidesi nsọpuru ike.
- ²⁴ Onye ya na onye-ori nēkekọ ihe nākpọ nkpuru-obi ya onwe-ya asì: Ọbụba-iyi ka ọ nānu, ma ọ dighi-egosi ihe ọ bula.
- ²⁵ Egwu madu nēweta ọnyà: Ma onye nātukwasi Jehova obi, agēme ka ọ nọ n'elu.
- ²⁶ Ọtutu madu nāchọ iru onye nāchi achi: Ma n'aka Jehova ka ikpé onye ọ bula nēsi bia.
- ²⁷ Ihe-árú n'anya ndi ezi omume ka onye ajọ omume bu: Ọzọ, ihe-árú n'anya onye nēmebi iwu ka onye ziri ezi n'uzọ-ya bu.

ISI 30

- O**kwu Agua nwa Jake; ibu eboro ya. Ihe nke si n'ọnu nwoke ahu putara Itiel, ọbuná Itiel na Ukal.
- ² N'ezie anu-ohia ka m'bu kari onye ọ bula, Ọ dighi kwa nghọta madu m'nwere
- ³ Amutaghkwam amam-ihe, Ọ dighi kwa ihe-omuma Onye Nsọ m'mara.
- ⁴ Ònye rigoworo n'elu-igwe, we rida? Ònye chikọtaworo ifufe nime nkwukwuba-aka-Ya abua? Ònye kegideworo miri n'uwe-Ya? Ònye meworo ka nsọtụ nile nke uwa guzosie ike? Gini bu aha-Ya, gini bu kwa aha nwa-Ya, ma asi na i mara?
- ⁵ Okwu-ọnu ọ bula nke Chineke bu ihe anuchaworo: Ọta ka Ọ buru ndi nābàbà nime Ya.
- ⁶ Atukwasila ihe n'okwu-Ya nile, Ka O we ghara ibara gi nba, i we ghọ onye-okwu-ugha.
- ⁷ Ihe abua ka m'riọworo Gi; Ajulam ha tutu mu anwua:
- ⁸ Me ka ihe-efu na okwu-ugha di anya n'ebe m'nọ: Enyelam ọnođu-ọbeye ma-ọbu àkù; Me ka m'rie nri rurum:
- ⁹ Ka afọ we ghara ijum, m'we gọ agọ, si, Ònye bu Jehova? Ma-ọbu ka ewe ghara inapum ihe nile, m'we zu ori, We were aha Chinekem me ihe ọjọ.
- ¹⁰ Ekpèla orù ikpè n'iru onye-nwe-ya, Ka o we ghara ikọcha gi, ikpé ewe ma gi.
- ¹¹ Ọbọ di nke nākọcha nna-ha, Ha adighi-agọzi kwa nne-ha.
- ¹² Ọbọ di nke di ọcha n'anya-ha, Ma orurú-inyi-ha nke nēsì isì ka anāsachapughi.
- ¹³ Ọbọ di, le ka anya-ha si di elu nke-uku! Anēbuli kwa mbubere-anya-ha.
- ¹⁴ Ọbọ di, mma-agma ka ezé nile ha bu, ọ bu kwa mma ka ikiri-ezé-ha bu, Irichapu ndi ewedara n'ala n'uwa, na irichapu ndi-ọbeye n'etiti madu.
- ¹⁵ Etu nwere umu abua, nāsi, Nye, nye. Ihe atọ di nke afọ nādighi-eju, E, anọ di nke nāsighi, O ọowo:
- ¹⁶ Ala-mọ; na afọ nwayi-àgà; Na ala afọ miri nējughi; Na ọku nke nāsighi, O ọowo.
- ¹⁷ Anya nke nākwa nna-ya emò, Nke nēleda kwa iña nne-ya nti, Ugolo-oma nke ndagwurugwu gāghuputa ya, Umu-ugo gēri kwa ya.
- ¹⁸ Ihe atọ di nke karirim ighọta, E, anọ nke m'nāmagh:

- ¹⁹ Uzọ ugo n'elu-igwe; Uzọ agwọ n'elu oké nkume; Uzọ uḅọ n'etiti oké osimiri; Na uzọ nwoke n'ebe nwa-aḅoghọ nọ.
- ²⁰ Otú a ka uzọ nwayi nākwa iko di; O riwo ihe, hicha kwa ọnu-ya, Si, Emeghm ajọ ihe ọ bula.
- ²¹ N'okpuru ihe atọ ka uwa maworo jijiji, N'okpuru ihe anọ kwa, nke ọ nāpughi iburu:
- ²² N'okpuru orù mḅe ọ nāghọ eze; Na onye-nzuzu mḅe nri nēju ya afọ;
- ²³ N'okpuru nwayi anākpọ asì mḅe ọ nwere di; Na nwanyi nēje ozi mḅe ọ nēketa ihe nwanyi-nwe-ya.
- ²⁴ Ihe anọ di nke di ntà n'elu-uwa, Ma ihe ahu mara ihe nke-uku:
- ²⁵ Danda bu ndi nādighi ike, Ma ha nēdozi nri-ha na mḅe okpom-ọku;
- ²⁶ Coney bu ndi nēnweghi ume, Ma ha nēdo ulo-ha na nkume di elu;
- ²⁷ Ọ dighi eze igurube nwere, Ma mḅe ha nāpu ha nēkè onwe-ha n'usu, ha nile;
- ²⁸ Nche-ulo nēji aka-ya nile agigado, Ma ihe ahu di n'ulo uku eze.
- ²⁹ Ihe atọ di nke nāzọ ukwu nke-ọma, E, anọ di nke nēje ije nke-ọma:
- ³⁰ Ọdum, nke bu dike n'etiti anu nile, Ọ dighi-esi kwa n'iru ihe ọ bula laghachi azu;
- ³¹ Inyinya-agma; na nkpi; Na eze, nke nbili megide ya nādighi.
- ³² Ọ buru na i zuzuwo nzuzu n'ibuli onwe-gi, Ma-ọbu ọ buru na i zubewo nzube ọjọ, Tukwasi aka-gi n'ọnu-gi.
- ³³ N'ihì na opìpì miri-ara-ehi nēweputa miri-ara raru araru, Ọzọ, opìpì imi nēweputa ọbara: Otú a ọpìpì iwe nēweputa ise-okwu.

ISI 31

- O**kwu Lemuel, bú eze; ibu eboro ya nke nne-ya ji dọ ya aka na nti.
- ² Gini, nwam? gini kwa, nwa nke afọm? Gini kwa, nwa nke nkwa nile m'kwere?
- ³ Enyela ndinyom ike-gi, Enye-kwa-la ihe nēbibì ndi-eze uzọ-gi nile.
- ⁴ Ka ndi-eze ghara inu manya-vine, Lemuel, ka ndi-eze ghara inu manya-vine; Ka ndi-isi ghara kwa isi, Òle ebe ka ihe-ọnuunu nke nābà n'anya di?
- ⁵ Ka ha we ghara inu, we chezọ ukpuru atọrọ, We ɓanwe ikpé nke ndi nile ewedara n'ala.
- ⁶ Nyenu onye nāla n'iyì ihe-ọnuunu nābà n'anya, Nye-kwa-nu ndi nkpuru-obi-ha di ilu manya-vine:
- ⁷ Ya nua, we chezọ ọḅeye ọ bu, Ghara kwa icheta ọḅodu ọjọ ya ọzọ.
- ⁸ Saghere onye-ọbì ọnu-gi, N'okwu-ikpe nke ndi nile nāla n'iyì.
- ⁹ Saghe ọnu-gi, kpe ikpe n'ezi omume, Kpeputa kwa onye ewedara n'ala na ọḅeye.
- ¹⁰ Nwayi nke nējide onwe-ya nke-ọma, ònye gāchọputa ya? N'ihì na ọnu-ahia-ya kariri ruby nke-uku.
- ¹¹ Obi di-ya atukwasiwo ya obi, Ọ dighi kwa ihe-nkwata nākọ nwoke ahu.
- ¹² Nwayi ahu emesowo ya ezi ihe, ọ bughi kwa ihe ọjọ, Uḅochi nile nke ndu-ya.
- ¹³ Ọ chọwo aji-anu na flax, We nālu ọlu nātọ aka-ya abua utọ.
- ¹⁴ Ọ di ka uḅọ onye-ahia; Site n'ebe di anya ka ọ nēweta nri-ya.
- ¹⁵ O nēbili kwa mḅe abali nādi kwa, We nye ulo-ya nri, Nye kwa umu-aḅoghọ-ya òkè-ha.
- ¹⁶ O zuwo izùzù ọhia, we nweta ya: Site n'ihè aka-ya abua lutara ka ọ kuworo ubi-vine.
- ¹⁷ O kewo ike n'úkwù-ya dika ihe-ọkiké, Me kwa ka ogwe-aka-ya abua nwe ume.
- ¹⁸ Ọ matawo na ihe-ahia-ya di nma: Oriọna-ya adighi-anyu n'abali.

- ¹⁹ Aka-ya abua ka o setiwo n'osisi ikuku ogho, Ọbu-aka-ya abua ejidesiwo kwa ozele ike.
- ²⁰ Ọbu-aka-ya ka ọ ọ́asapuworo nye onye ewedara n'ala; E, aka-ya abua ka o setiwo rue ọ́ẹye aru.
- ²¹ Ọ dighi-atu egwu snow, na ọ gēme ulo-ya ihe; N'ihì na ulo-ya nile nēyi uwe uhie.
- ²² Ákwà-n̄bábá mara nma ka ọ kpaworo onwe-ya; Ezi ákwà ọ́cha na ákwà ododo ka uwe-ya bu.
- ²³ Onye amara n'ọ́nu-uzọ-ama ka di-ya bu, M̄be ọ nānọdu n'etiti ndi-okenye ala.
- ²⁴ Uwe ákwà ọ́cha ka nwayi ahu kpaworo, we re ya; Ihe-ọ́kiké ka ọ nyeworo onye-ahia.
- ²⁵ Ike na ima-nma bu uwe-oyiyi-ya; Ọ nāchì kwa ubọchi di n'iru ọ́chì.
- ²⁶ Ọnu-ya ka ọ sagheworo n'amam-ihe; Iwu nke ebere dikwasi kwa n'ire-ya.
- ²⁷ Ọ nēche ojije nile nke èzí-na-ulo-ya nche nke-ọ́ma, Ọ bughì kwa nri ume-ngwu ka o nēri.
- ²⁸ Umu-ya ebiliwo, kpọ ya nwayi ihe nāgara nke-ọ́ma; Di-ya kwa, o nēto kwa ya, si:
- ²⁹ Ọtutu umu-ndinyom emewo omume kwesiri ndinyom nējide onwe-ha nke-ọ́ma, Ma gi onwe-gi kachasi ha nile.
- ³⁰ Amara bu ugha, ima-nma bu kwa ihe-efu: Ma nwayi nke nātu egwu Jehova, nwayi ahu gēnwe otuto
- ³¹ Nyenu ya ihe sitere na nke aka-ya abua lutara; Ka ọ́lu-ya nile to kwa ya n'ọ́nu-uzọ-ama nile.

For other languages please go to www.wordproject.org